

FÖRSTUDIE BEGRAVNINGSVERKSAMHETEN

MÄRSTA PASTORAT OCH SIGTUNA FÖRSAMLING

Beställare

Svenska kyrkan
Märsta pastorat och Sigtuna församling
g.m. Mattias Jonsgården
mattias.jonsgarden@svenskakyrkan.se

Projektledare, sakkunnig kulturmiljö

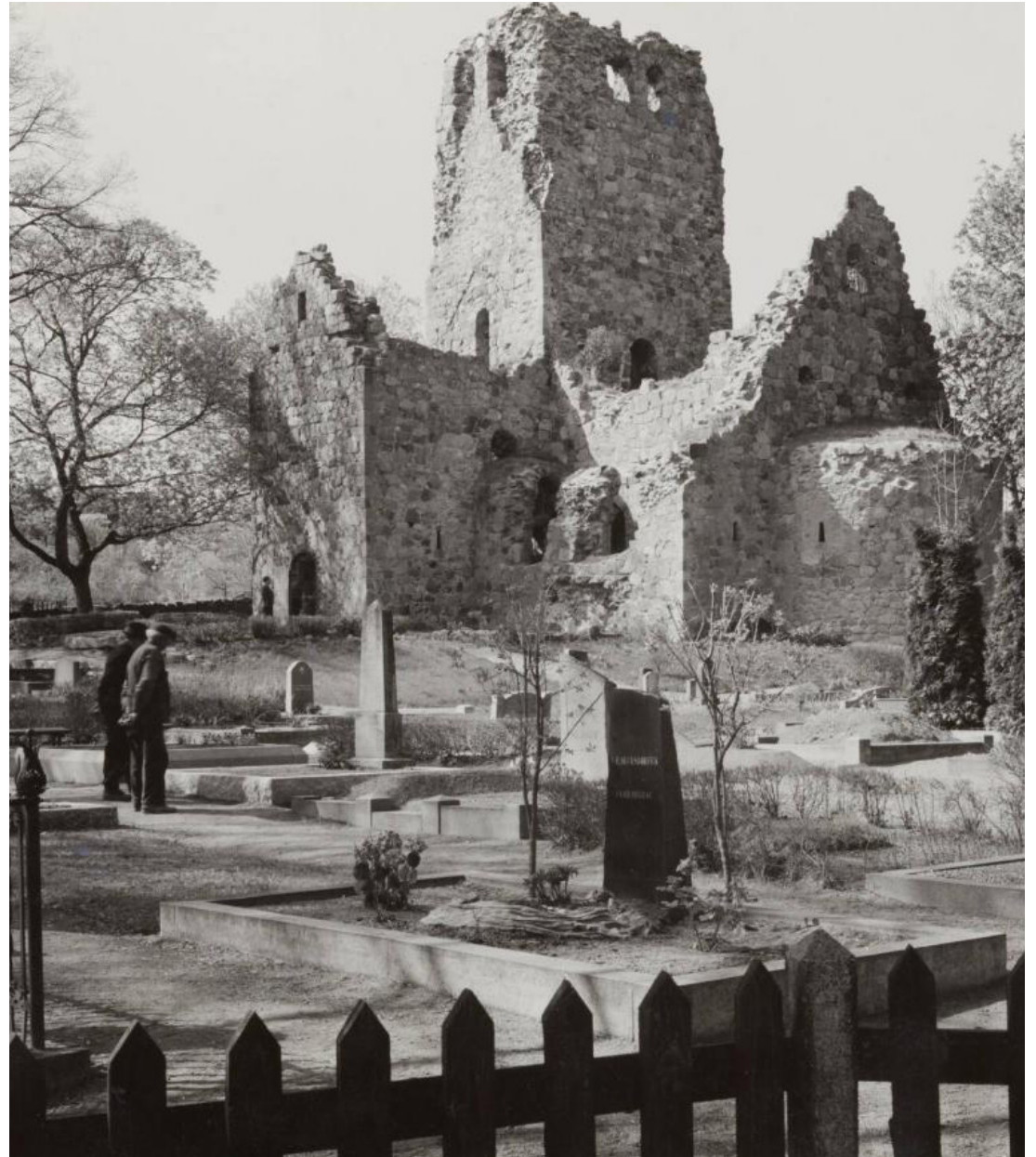
Rejou
Evelina Regenius Jouper
Mobil: +46 73-728 14 63
evelina.r.jouper@outlook.com

Medverkande arkitekt

Caroline Trolle Arkitektkontor AB
Caroline Trolle
Mobil: +46 70-992 58 77
caroline@trollearkitektkontor.se

INNEHÅLL

INLEDNING	4
<u>DELMOMENT 1: BEHOVS- OCH NULÄGESANALYS</u>	<u>9</u>
BEGRAVNINGSVERKSAMHETEN	10
KREMATORIEVERKSAMHETEN	16
<u>DELMOMENT 2: FÖRUTSÄTTNINGAR</u>	<u>25</u>
REGELVERK	26
ERFARENHET OCH SAMVERKAN	30
<u>DELMOMENT 3: LOKALISERING</u>	<u>33</u>
SIGTUNA KOMMUN	34
OMFATTNING	36
NÄSTA STEG	41
SLUTSATS	42

INLEDNING

Omfattning

Projektledare Evelina Regenius Jouper har givits i uppdrag av Märsta pastorat och Sigtuna församling att utföra en förstudie gällande utvecklingen av begravningsverksamheten inom Sigtuna kommun.

Bakgrund

Märsta pastorat och Sigtuna församling står inför ett behov att utveckla begravningsverksamheten. Enligt Begravningslagen (1990:1144) ska församlingarna även vidta de förberedelser som behövs för den verksamheten under höjd beredskap. Inom svenska kyrkan finns även direktiv genom Kyrkoordningen (2 kap. 11§) som anger att församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, att pastoratet ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten under kris och höjd beredskap. Det vill säga att församlingen och pastoratet behöver tillgodose, bland annat, begravningsmark i både freds- och krigstid.

Sigtuna församlings kyrkogård är belägen i centrala Sigtuna stad. Kyrkogården är därmed omgiven av bebyggelse och det finns begränsningar i att utöka den. Husby-Ärlingshundra är Märsta pastorats centrala kyrkogård som också har ett behov av att utvidgas. Begravningsplatsen har idag möjlighet till gravsättning för fler trossamfund, vilket saknas i Sigtuna. Problematiken som Husby-Ärlingshundra står inför är att kommunikationerna är bristfälliga. Av dessa anledningar finns behov att utreda möjligheten att anlägga en ny begravningsplats inom Sigtuna kommun. Något som kan utredas i samverkan mellan Märsta pastorat och Sigtuna församling.

Idag kremeras nära 85% av de avlidna i Sverige vilket under de senaste åren har ökat belastningen på de krematorier som finns i Stockholms län. Märsta pastorat och Sigtuna församling har tidigare haft tillgång till kremering av sina avlidna vid Silverdal krematorium som tillhör Sollentuna församling. Den möjligheten gick förlorad 2022. Anledningen till uppsägningen var att Silverdals krematorium inte haft kapaciteten att tillgodose

avtalet på grund av arbetsbelastningen. Efter det uppsagda avtalet nyttjas Berthåga krematorium i Uppsala kommun. Berthåga är i faser att bygga ut sitt krematorium med nya ugnar samt komplettering av en ugn. Detta innebär att de under byggnationen kommer behöva stänga ner verksamheten vilket gör att Märsta pastorat på kort sikt kan komma att förlora sitt avtal igen. Församlingarna som är huvudmän för begravningsverksamheten inom Sigtuna kommun har även ett behov av att utöka utrymmet att begrava avlidna inom andra trossamfund.

Mål

Målet med förstudien är att fastställa hur omfattande behoven är för att nå kraven som huvudmän för begravningsverksamheten i Sigtuna kommun i både krigs- och fredstid. Men även ge förslag på åtgärd för att möta dessa krav.

Omfattning och avgränsningar

Förstudien skall utföras i samverkan mellan Märsta pastorat, Sigtuna församling och Sigtuna kommun. Evelina Regenius Jouper är projektledare i förstudien och Caroline Trolle Arkitektkontor AB är medverkande arkitekt. Ett antal experter har kopplats till projektet så som rådgivare genom Sveriges kyrkgårds- och krematorieförbund (SKKF).

Förstudien har delats upp i tre olika fokusområden, den här rapporten omfattar det första och andra fokusområdet. Det första fokusområdet är att utreda förutsättningarna för en ny begravningsplats inom kommunen och vilka behov som behöver mötas med den nya platsen. Det andra fokusområdet är att utreda behov och möjligheter att etablera ett krematorium inom Sigtuna kommun. Det tredje fokusområdet är en parallell utredning för att ta fram en plan för kris och beredskap inom begravningsverksamheten för Märsta pastorat och Sigtuna församling. Beredskapsplanen har vid färdigställandet av denna rapport antagits av kyrkofullmäktige i både Märsta pastorat och Sigtuna församling.

De tre fokusområdena är:

1. Utreda förutsättningarna för en ny begravningsplats och vilka behov som behöver mötas med den nya platsen.
2. Utreda behov och möjligheter att etablera ett krematorium inom Sigtuna kommun.
3. Ta fram en plan för kris och beredskap inom begravningsverksamheten i Sigtuna kommun.

Delmoment

Förstudien är indelad i sex delmoment som är beroende av varandra. Varje avslutat delmoment är en förutsättning för att kunna gå vidare i processen. Inom delmomenten finns olika delar som kan utredas, dessa delar separerade utifrån de tidigare angivna fokusområdena. Det vill säga; ny begravningsplats, etablera krematorium och beredskapsplan.

Delmomenten är:

1. Behovs- och nulägesanalys
2. Förutsättningar
3. Lokalisering och resurs
4. Utredning av plats
5. Vision och möjligheter
6. Inför nästa steg

I denna rapport redovisas resultatet för de första delmomenten som omfattar behovs- och nulägesanalys, förutsättningar samt inledning av lokalisering och resurser. Lokalisering av plats och utredning av en sådan plats har inletts men sköts till stor del av Sigtuna kommuns samhällsbyggnadskontor.

Efter att en plats har lokaliserats kan projektet gå vidare med utredning av platsen, visioner och sedan anläggning och byggnation.

Metod

Delmoment 1 omfattar att fastställa behov inom verksamheten. Denna del av undersökningen kommer även omfatta andra verksamheter och samfund som kan kopplas samman med begravningsverksamheten. Detta för att få en så tydlig behovsanalys och grund att utgå från i förundersökningen. Momentet har omfattat samtliga tre fokusområden då detta är en förutsättning för att fastställa huruvida samtliga delar skall hanteras vidare i övriga delmoment.

Delmoment 2 har varit att undersöka vad för krav som ställs för att tillgodose de fastställda behoven. Men också vilka förutsättningar som finns eller behöver skapas för att möta dessa. Denna del av förstudien omfattar en grundlig undersökning av lagstiftning och regler med koppling till de tre fokusområdena. De olika fokusområdena har olika frågor att besvara, men källorna kommer troligtvis tangeras vid varandra varför de undersöks parallellt för att inte behöva återgå till samma källa. Delmomentet omfattar även enklare erfarenhetsåtervinning från andra församlingar och pastorat som genomgått samma eller liknande process

Efter att behov har fastställts och förutsättningar och krav har kartlagts är nästa steg att titta på möjliga platser inom kommunen som kan tillgodose behovet och uppfylla kraven. Delmoment 3 inleds med en enkel översyn av styrdokument inom kommunen som kan ge indikationer på områden som kan vara möjliga. Efter det sker en samverkan och diskussion med kommunen och deras resurser att planlägga mark för nya ändamål. I detta skede har en process inletts med kommunen där de skapar möjligheten för lokalisering och utredning av en ny plats ska inledas under 2025 och ligga i deras egen mål och budget. I juni 2024 inväntas besked för hur involverade kommunen kommer vara i pastoratets och församlingens process framöver.

Delmoment 4 är att fokusera utredningen på den platsen som fastställts i delmoment 3. Utredningen i denna del är endast en generell utredning för att fastställa om marken är en faktiskt möjlig kandidat och god nog att gå vidare med i själva projektskedet då djupgående utredningar utförs. Det vill säga att utredningarna som listas nedan är endast

en skrapning på ytan med kortfattade bedömningar och utlåtande från experter vid behov. Efter att en plats har fastställts och en övergripande utredning utförts omfattar delmoment 5 av att ta fram en idéskiss på utformningen av platsen. Ett visionsarbete som ger en riktning för programhandlingen efter avslutad förstudie. Visionsarbetet ska ge en uppfattning om vilka möjligheter, utifrån förutsättningarna, som finns med platsen. Resultatet kommer även visa på möjliga utvecklingsfaser, etappindelningar, utifrån hur begravningsplatsen kan utvecklas successivt vid behov.

Det sista steget i förstudien är att sammanställa resultatet av förstudien och omfattar denna rapport. Rapporten är ett verktyg som skall nyttjas som grund för projektet att tillgodose behov som redovisas nedan samt förverkliga de idéer och visioner som skapats. För att gå vidare till ett skarpt projekt omfattar resultatet även kostnadsuppskattning och tidsplan.

Underlag och material

2017 genomförde Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF) en kartläggning och analys av den befintliga krematorieverksamheten i Sverige. Kartläggningen tog fram framtidsscenario för verksamheten med analys utifrån hur begravningsverksamheten styrs. Denna utredning har varit till stor hjälp vid denna förstudie och kommer omnämnas och citeras vid flera tillfällen i kommande rapport.

SKKF genomförde 2021 en mer centrerad studie av kremationsverksamheten i Stockholms län. Utredningen har använts för statistik och underlag till att fastställa det behov som finns i norra delen av länet och därmed ger indikationer på behovet som kan fyllas i Sigtuna kommun.

Statistiskt underlag är hämtat från Statistikmyndighetens (SCB) statistikdatabas.

Ett flertalet utredningar har används till grund för denna förstudie.

Definitioner

För tydlighet i förstudien används den definition som fastställts i begravningslagen (1990:1144) 1 kap 1§ samt Begrepp i begravningsverksamheten 2023 framtagen av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i samverkan med projektgrupp bestående av bland annat SKKF, Skao, Fonus, Svenska kyrkan mfl.

Allmänna begravningsplatser är begravningsplatser som är anordnade av församlingar, av kommuner eller annars av det allmänna.

Aska är det som återstår efter kremering av en avliden person.

Begravningsavgiften finansierar bland annat kostnader för att hålla begravningsplatsen i ordnat och värdigt skick, vilket innebär administration, förvaltning och skötsel av allmänna ytor och begravningsverksamhetens byggnader.

För den som vid dödsfallet var folkbokförd inom en huvudmans förvaltningsområde skall huvudmannen utan kostnad för dödsboet tillhandahålla gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år. Gravsättning inklusive gravöppning, återfyllning och iordningställande av öppnad grav. Transporter från det att huvudmannen övertagit ansvaret för stoftet till dess att gravsättning har skett, med undantag av transport för gravsättning utanför huvudmannens område, om inte transporten beror på ett avtal om tillhandahållande av särskilda gravplatser. Kremering, lokal för förvaring och visning av stoftet, samt lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler.

Begravningsavgiften betalas av de som är folkbokförda i Sverige med beskattningsbar förvärvsinkomst, se vidare enhetlig begravningsavgift.

Begravningsverksamhet är olika åtgärder som har direkt

samband med förvaltningen av allmänna begravningsplatser.

Begravningsplatser är områden eller utrymmen som är behörigen anordnade för förvaring av avlidnas stoft eller aska och som har tagits i anspråk för detta ändamål, främst kyrkogårdar eller andra gravområden, minneslundar, kolumbarier eller urnmurar.

Begängelseform avser det sätt som kroppen efter en avliden gradvis förändras till ben eller aska. De enda begängelseformer som tillämpas i Sverige enligt lag är jord- eller eldbegängelse (kistgravsättning och kremering).

Bisättning innebär att kistlägga den avlidna på ett bårhus eller i ett hem för att sedan transporteras till en lokal för förvaring (bisättningslokal), i anslutning till ceremoni-lokal i väntan på begravningsceremoni, om inte kistan ska köras direkt för kremation eller gravsättning.

Enhetlig begravningsavgift infördes 2017 för hela Sverige där Svenska kyrkan är huvudman för begravningsverksamheten. Avgiftssatsen för huvudmän inom Svenska kyrkan fastställs av Kammarkollegiet årligen. De områden som inte omfattas av en enhetlig begravningsavgift är Stockholms stad och Tranås kommun, vilka själva fastställer sin avgiftssats. Se vidare begreppet begravningsavgift.

Enskilda begravningsplatser omfattas av andra begravningsplatser än allmänna.

Församling eller kyrklig samfällighet inom Svenska kyrkan enligt begravningslagen definition beskrivs i Kyrkoordningen som en rikstäckande indelning i territoriella församlingar som pastorala områden. Församlingen är samtidigt en gemenskap av de människor som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. En församling kan dock också vara en enhet eller ett samfund, som oberoende av

territoriell gemenskap har bildats för religiösa behov. *Gravanordningar*, *gravvårdar* och andra gravöverbyggnader, stenramar, staket eller andra liknande anordningar på en gravplats.

Gravplats är ett bestämt område för en eller flera gravar och upplåts vanligtvis med gravrätt.

Gravrätt är den rätt som uppkommer när en bestämd gravplats på en allmän begravningsplats upplåts av den som förvaltar begravningsplatsen till någon för gravsättning,

Gravskick avser olika typer av gravar.

Gravsättning innebär placering av stoft eller aska inom en bestämd gravplats eller inom ett gemensamt gravområde utan bestämda gravplatser eller utströende av aska i minneslund eller på någon annan plats än begravningsplats.

Gravvård se även gravanordning. Gravvårderna kan vara tillverkad av olika material. En gravvård i sten kan bestå av en livsten, sidostenar, kapital, överliggare, pelare, sockel, sockelvasplatta samt undersockel, dold sockel, gjutning, grundläggning som kan vara gjuten eller en prefabricerad monteringskonstruktion.

Huvudman/begravningshuvudman är församling, pastorat inom Svenska kyrkan eller kommun som ska anordna och hålla allmänna begravningsplatser för dem som är folkbokförda inom ett visst geografiskt avgränsat förvaltningsområde.

Kremering är förbränning av stoftet efter en avliden person. Kremering och kremation används synonymt i utredningen.

Kyrkogård är en äldre benämning som ursprungligen avsåg en kristen begravningsplats vid en kyrka. Ordet kyrkogård används idag ofta synonymt med

begravningsplats oberoende av om platsen ligger vid en kyrka eller ej. I förstudien benämns området generellt som begravningsplats om den inte är i direkt anslutning till en kyrka.

Stoft är den avlidnas kropp. Begreppet används som beskrivning av den avlidna så länge det finns mjukdelar kvar. Hur länge det finns mjukdelar kvar avgörs till exempel av gravens jordtyp och grundvattennivå. Detta medför att en kista aldrig ska grävas igenom så att stoft skadas.

DELMOMENT 1: BEHOVS- OCH NULÄGESANALYS

BEHOVS- OCH NULÄGESANALYS

Följande kapitel är en redovisning och en konkretisering av de behov som finns inom kommunen, Märsta pastorat och Sigtuna församling. Här redovisas den behovs- och nulägesanalys som genomförts i delmoment 1.

Begravningsverksamheten

Svenska kyrkan och däri Märsta Pastorat och Sigtuna församling är huvudman för begravningsverksamheten. Svenska kyrkan är det i hela landet förutom i Stockholms stad och i Tranås kommun där kommunen är huvudman. I rollen som huvudman för begravningsverksamheten ska Svenska kyrkan tillhandahålla gravplatser och gravanläggningar för alla som är folkbokförda inom församlingens område, oberoende av tillhörighet till något trossamfund.

Konkret innebär huvudmannaskapet att pastoratet eller församlingen är skyldig att hålla med gravplatser i tillräckligt antal och för olika religiösa traditioner. De har skyldighet att tillhandahålla personal, maskiner och lokaler för att kunna ta emot stoftet, ombesörja kremering och gravsättning samt anlägga och sköta begravningsplatserna. Detta finansieras genom begravningsavgiften som tas ut via skatteavdrag från alla som är folkbokförda i församlingen. Som huvudman arbetar Svenska kyrkan under Länsstyrelsens tillsyn.

Rättslig reglering för uppdraget som huvudman finns i begravningslagen (1990:1144). För att säkerställa att personer som inte tillhör trossamfundet Svenska kyrkan får sina rättigheter tillvaratagna, förordnar Länsstyrelsen begravningsombud med ansvar att särskilt bevaka detta. I huvudmannaskapet ingår också skyldighet att samråda och informera företrädare för icke kristna trossamfund inför anläggning eller väsentlig förändring av en allmän begravningsplats, samt att medla mellan efterlevande vid eventuella tvister som rör gravsättning.

Gravskick

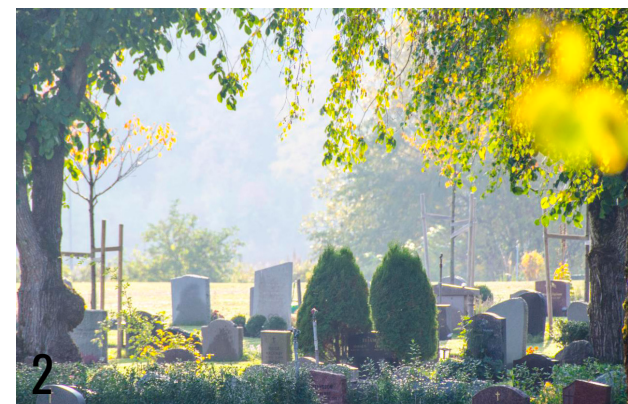
I Sverige finns det sex olika gravsättningsmöjligheter.

- Kistgrav
- Urngrav
- Minneslund
- Askgravplats
- Askgravlund
- Kolumbarium

Gravsättning i en kistgrav är det gravskick som inte omfattar kremering innan. En kistgravplats är avsedd för en till två kistor. En gravplats för normalstor kista är i snitt 1,25 x 3 m. Samma yta kan även omfattas av tolv urnor. I de fall man planerar ett särskilt kvarter för barngravplatser beräknar man att gravplatserna är 1,25x 1,50 m. En gravplats upplåtes med så kallad gravrätt i 25 år som kan förnyas. Den vanligaste gravsättningen idag är i minneslund och askgravlund, men då kremeras stoftet innan gravsättning.

Det traditionella sättet att gravsätta urnor och askor är i en urngrav. I en urngrav kan normalt sex till nio urnor eller askor gravsättas. Urnor kan även gravsättas i vanliga kistgravar och äldre familjegravar avsedda för kistor. Gravrätten för en urngravplats är 25 år och kan förnyas. Innehavaren har generell skötselansvar för både kistgravplats och urngravplats. Man kan då välja mellan att ha gravordning med sten, kors eller rabatt eller endast rabatt eller gräs på graven.

Gravsättning i minneslund är ett allt vanligare alternativ till gravsättning i kista eller urna. En minneslund är ett gemensamt gravområde för nedgravning eller utströende av askor. Minneslundens förses inte med någon individuell gravordning och är anonym.

1. Minneslund i Odensala. Foto Anneli Eriksson.

2. Begravningsplats med kistgravar. Foto Jennys Sigerman.

3. Bild på en del av vad begravningsverksamheten om fattar, det vill säga förvaltning av gravplatser. Foto Magnus Aronson

Bild hämtad från Svenska kyrkan. F

I en askgravlund däremot förenas den traditionella gravplatsen med minneslundan. Askgravlundan är likt minneslundan ett gemensamt gravområde för gravsättning. Skillnaden är att den inte är helt anonym utan en gemensam plats anordnas för namn och smyckning.

En askgravplats är en gravplats för askor och urnor. Där är det möjligt att flera kan vila tillsammans inom området av en vanligt kistgrav. Platsen upplåtes i 25 år och kan sedan förnyas. Gravplatsen märks med namn men anhöriga har inget ansvar för skötsel utan kyrkogårdsförvaltningen hanterar gravens rabatt. En begränsning även i gravordningen, beskaffenheten och utsmyckningen av gravplatsen då förvaltningen ansvarar för platsen.

Enligt Sveriges Auktoriserade Begravningsbyråers/Sveriges Begravningsbyråer Förbund (SBF) genomförs 64 % av begravningarna inom Svenska kyrkans. 4 % är frikyrkliga och nära 16 % är borgliga begravningar. 7 % av begravningarna sker inom övriga trossamfund och kulturer. 82 % omfattas av kremation och 18 % är jordbegravningar. Inom andra trossamfund utgör jordbegravningar 99 % och genom att vi har en ökad invandring och därmed ökat antal medlemmar i andra trossamfund kommer det troligtvis bli en tillväxt på just jordbegravningar.

Vid kremation är det 36 % som väljer att spridas i minneslundan och 10 % väljer en askgravlund eller askgravplats. Askgravlund är en alltmer vanlig företeelse och ökar succesivt i antalet medan askgravplatser minskar. Det är endast 4 % av de som kremeras som sprids utanför kyrkogårdar idag.

Begängelseformer

Det finns två tillåtna begängelsemetoder i Sverige, jordbegravning och kremation. Kremation svarar för mer än 82 % och kistbegravningar för knappt 20 %. Internationellt finns det flera andra begängelseformer som utveckling inom området som skapar flera sätt. Det finns begängelseformer för de olika elementen, eld, jord, vatten och luft. I Sverige är det tillåtet med eld (kremation) och jord (begravning). I Sverige är det lagstadgat att jordsättning skall ske snarast möjligt och senast en månad efter dödsfallet.

Kremation

Kremering, eldbegängelse, innebär att kroppen bränns till aska. Kista och kropp bränns då i en ugn med en temperatur på 800-900 grader under 1-2 timmar. När kremeringen är färdig samlas askan upp och förvaras i en urna. Efter kremering ska askan gravsättas eller spridas inom ett år efter kremering.

Resomation

Resomation är en vattenbaserad begängelsemetod som kan liknas vid en tryckkokare som fylls med vatten och kaliumhydroxid och hettas upp till 150-170 grader. Resultatet blir en liten mängd vätska samt mjuknade och porösa benrester som krossas till en vit aska liknande den som kvarstår vid kremation.

Promession

En annan metod är: promession även kallad frystorkning. Metoden är tänkt som ett miljövänligt alternativ till kremering och jordbegravning. Metoden består av att kroppen fryses ned till minus 196 grader för att sedan skakas sönder till ett pulver och avslutningsvis frystorkas. Metoden är obeprövad och det finns inte några dokumenterade och kvalitetssäkrade tester.

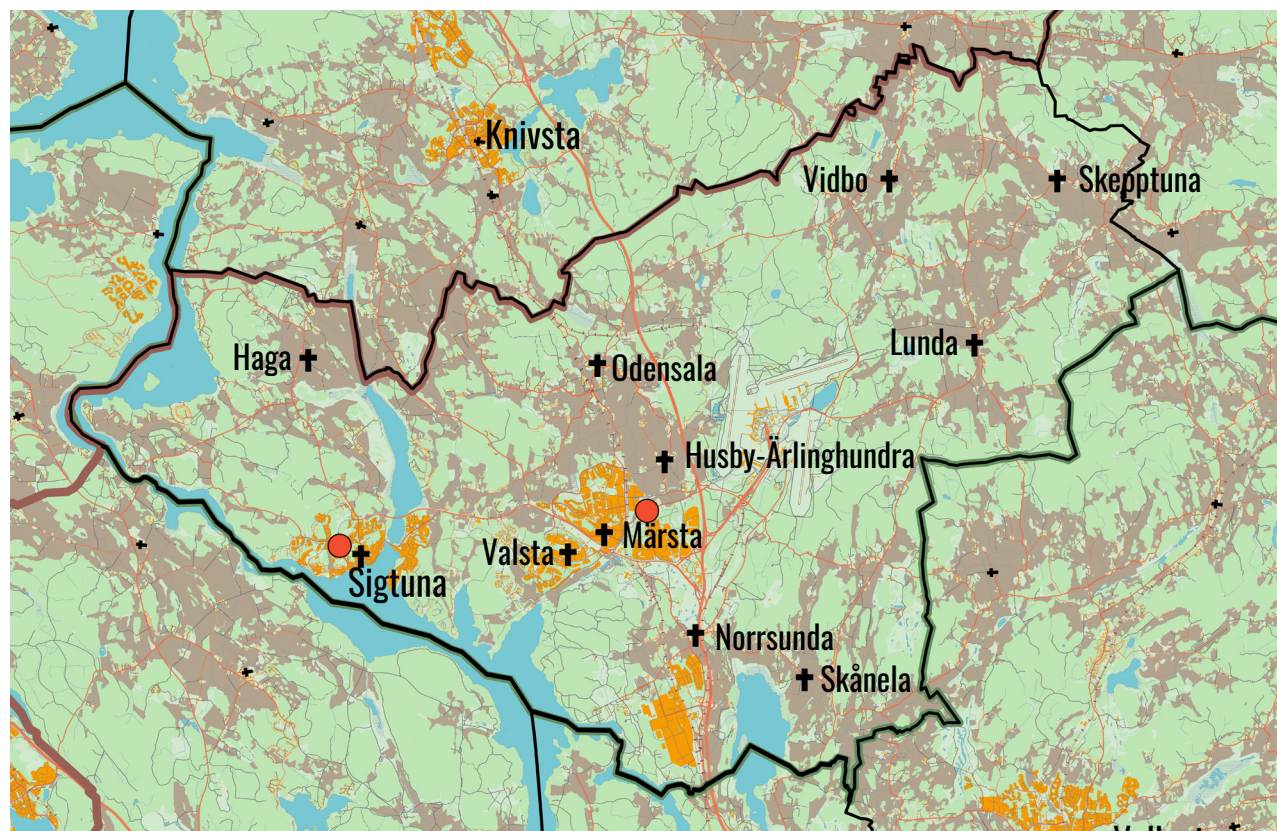
1. Ny krematorieugn i Norrköpings krematorium. Foto Evelina Regenius Jouper

	Kistgravar	Urngravar	Minneslund	Askgravplats	Askgravlund	Kolumbarium
Sigtuna församling						
Mariakyrkan	X	X	X		X	
Haga kyrka	X	X	X			
Märsta pastorat						
Husby-Ärtinghundra kyrka	X	X	X	X		
Odensala kyrka	X	X	X	X		
Märsta kyrka						
Valsta kyrka						
Norrunda kyrka	X	X	X			
Skånela kyrka	X	X				
Skepptuna kyrka	X	X	X	X		
Lunda Kyrka	X	X			X	
Vidbo Kyrka	X	X	X	X		
Hjärtats kapell Arlanda						

Begravningsmark i Sigtuna kommun

Sigtuna församling har två kyrkor, Mariakyrkan i centrala Sigtuna och Haga kyrka belägen ca sju kilometer norr om Sigtunas stadskärna. De båda kyrkorna har kyrkogårdar. Mariakyrkans kyrkogård omfattar kistgravar, urngravar, askgravlund och en minneslund. Haga kyrkogård omfattar kistgravplatser, urngravar och en minneslund. Utöver kyrkorna har Sigtuna även en Olof Hartmans studiokyrka (före detta Tilkyrkan) som används för borgerliga begravningar.

Märsta pastorat omfattas av fyra församlingar: Husby-Ärtinghundra, Valsta, Norrunda och Skepptuna. Pastoratet ansvarar för nio kyrkor och ett kapell. Dessa är Husby-Ärtinghundra

kyrka, Odensala kyrka, Märsta kyrka, Valsta kyrka, Norrunda kyrka, Skånela kyrka, Skepptuna kyrka, Lunda kyrka, Vidbo kyrka och Hjärtats kapell beläget på Arlanda flygplats. Därutöver finns de även ceremonilokal för borglig eller interreligiös lokal begravning.

Samtliga kyrkor inom Märsta pastorat, exklusive Märsta och Valsta kyrka har begravningsplatser med kistgravplatser och urngravplatser. Märsta och Valsta kyrka använder Husby-Ärtinghundra begravningsplats. Samtliga begravningsplatser har minneslunder förutom Skånela, men i Lunda är det i form av en askgravlund. Husby-Ärtinghundra, Odensala, Vidbo och Skepptuna har även askgravplatser.

Teckenförklaring

- Begravningshuvudmän i området
- Tätbebyggt område
- Åkermark
- Kommungräns
- Länsgräns
- Stiftgräns
- Kyrkor

Andra trossamfund

Begravningsverksamheten och ansvaret för den ligger främst under Svenska kyrkan bortsett från Stockholms och Tranås kommun som har ansvaret. Ansvaret innebär ett ansvar för samtliga individer inom församlingsområdet, därmed ett ansvar för andra trossamfund och individer som inte har en trosbekännelse.

Cirka två tredjedelar av de som dör i Sverige får en svensk-kyrklig gudstjänst vid sin begravning. I takt med att andelen kyrkomedlemmar i folkmängden minskar krymper antalet avlidna som får en svenskkyrklig ceremoni. År 1970 var 95,5 % av begravningarna av avlidna i Sverige enligt Svenska kyrkans ordning. År 2000 hade detta sjunkit till 87,7 % och 2022 var antalet nere på 66,2 % av de avlidna i Sverige. Detta visar på den ökning av både andra trossamfund och den andel som övergår till att utföra sin begravningsceremoni på borgerligt vis.

Borgerlig begravning

En borgerlig begravning kan beskrivas som en civil ceremoni utan kyrklig eller religiös prägel. Det är alltså en begravningsakt i en annan kyrklig ordning där officianten är förrättare av en ceremoni. Detta innebär inte att religiösa inslag saknas helt och även den borgerliga riten kan ha ett kyrkligt fundament att utgå ifrån. Den borgerliga gravsättningen utförs utifrån individens preferenser och kan variera mellan samtliga gravskick.

Muslimsk

Islam är idag den näst största religionen i Sverige efter kristendomen och ett av de trossamfund som växer snabbast. Det bor cirka 900 000 muslimer i Sverige idag. Inom religionen är endast jordbegravning tillåten och kremering är förbjuden. Muslimska gravplatser ska finnas i separata kvarter inom begravningsplatsen. Graven ska vara placerad så att den döde kan läggas på höger sida med ansiktet vänt mot Mecka som är muslimernas heliga plats. Begravningen skall ske så snart som möjligt efter att döden inträffat och helst inom 36 timmar.

Innan begravningen sker en tvagning av den avlidna för att sedan smörjas in med kamferolja eller annan parfym. Därefter sveps kroppen i ett vitt tyg av bomull utan sömmar. Sedan begravs kroppen, helst skall detta ske utan kista enligt muslimsk

tradition men när begravningen sker i Sverige brukar en enkel anspråkslös kista användas.

Det finns flera muslimska gravplatser i Sverige och ligger ofta i anslutning till andra trossamfunds gravplatser men skall vara tydligt avskild. Inom islam är det av vikt att graven har evig gravfrid och till skillnad från svensk tradition återanvänds inte graven efter att gravrätten löpt ut, utan den är evig.

I Stockholmsområdet finns det muslimska begravningsplatser på Skogskyrkogården, Lilla Dalens begravningsplats, S:t Botvids begravningsplats, Södra begravningsplatsen och Lidingö kyrkogård. I Uppsala finns ett muslimskt kvarter på Berthåga kyrkogård. I Enköping finns en muslimsk gravplats i anslutning till S:t Olofs kapell i centrala Enköping. I Norrtälje finns ett muslimskt kvarter på Norrtälje kyrkas kyrkogård.

Inom Sigtuna kommun finns det ett muslimskt kvarter på Husby-Ärlinghundras begravningsplats.

Katolsk

Stockholms katolska stift har ungefär 128 000 registrerade medlemmar och medlemsantalet ökar kraftigt genom invandring.

Vid begravning sker ceremonin helst i den egna kyrkan, men går även att genomföra i ett annat samfunds kyrka eller i begravningsplatsens kapell. De flesta katoliker väljer jordbegravning, även om kremering ofta är accepterat och blir alltmer förekommande. Det är viktigt att askan efter kremeringen måste läggas till vila på en särskilt avsedd "helig plats" där anhöriga och andra troende kan finna personens kvarlevor för tacksägelse för personens liv, och bön för hans eller hennes själ. Askan måste alltså samlad i dess helhet läggas på en plats märkt med den avlidnes namn för identifikation, det vill säga i en grav.

Det finns ett antal katolska begravningsplatser i Sverige men för de som inte bor i närheten av en katolsk kyrkogård kan andra kyrkogårdar användas. Det vill säga att specifika kvarter behöver inte anordnas inom begravningsplatsen även om det är att föredra.

I Stockholm finns Katolska kyrkogården på Haga Norra, Norra begravningsplatsen i Stockholm, den förvaltas av Katolska

kyrkogårdsförvaltningen och anses vara fullbelagd sedan 2008/2009. Gravrätten varar i 25 år, varefter den kan förnyas.

Ortodox

I Sverige finns cirka 100 000 ortodoxa anhängare som kan delas upp i två grupper, den östligt ortodoxa och den orientaliska ortodoxa. Begravningen är alltid jordbegravning, kremering är inte tillåten. Begravning sker generellt på tredje dagen efter dödsfallet men det förekommer att man av hänsyn till vissa fastedagar och annat kan ha andra önskemål. Det finns ett önskemål om att man ska begravas i en del av en kyrkogård som är välsignad för ortodoxa men i Sverige finns det sällan specifika platser för ortodoxa på kyrkogårdar.

Judisk

Idag finns omkring 15 000-20 000 judar i Sverige, varav cirka 6 000 är medlemmar i någon judisk församling. Det finns idag fyra judiska församlingar i Sverige: Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg. I Stockholm finns cirka 4500 medlemmar. De judiska församlingarna i Sverige inkluderar alla tre stora inriktningar i västerländsk judendom; reform/progressiv, konservativ och ortodox. Många mindre städer och orter har föreningar, synagogor och judiska centra, bland annat i Norrköping, Helsingborg, Lund, Borås och Uppsala.

En judisk begravning bör ske så snart som möjligt efter dödsfallet men inte på shabbat, den judiska vilodagen som infaller från fredag kväll till lördag. Begravningar genomförs inte på några judiska helgdagar. I Stockholm sker oftast en judisk begravning inom en vecka efter dödsfallet och det är inte ovanligt att det sker redan en eller två dygn efter dödens inträde.

Inom judendomen omfattas begravningar generellt av jordbegravningar och det är få som kremeras inom religionen. Begravningsplatserna har en evig gravrätt. Det vill säga att till skillnad från den gravrätt som inom svensk tradition sträcker sig i 25 år har judiska gravplatser en gravrätt som innebär att man inte återanvänder gravplatsen. Detta innebär att de judiska gravplatserna bör planeras med ett långsiktigt utvecklingsperspektiv.

I Stockholmsområdet finns fyra judiska begravningsplatser varav två fortfarande är i bruk: Södra begravningsplatsen i Sköndal och Norra judiska begravningsplatsen i Solna.

I Uppsala finns judiskt begravningskvarter på Berthåga kyrkogård.

Behov och framskrivningar begravningsmark

I ett normaltillstånd inom begravningsverksamheten, det vill säga om det inte uppstår en situation som ökar dödligheten i landet har Märsta pastorat och Sigtuna församling ingen brist på begravningsplatser.

Den största begravningsplatsen i Sigtuna kommun är Husby-Ärlinghundra. Den har under 2023 utvidgats med ytterligare begravningsmark. Det går även att utöka begravningsplatsen ytterligare samt att det även finns tillräckligt många platser inom pastoratets övriga begravningsplatser. Problematiken med att utöka den är att kommunikationerna till platsen är ytterst dåliga vilket gör den till en otillgänglig plats.

Sigtuna församling har en begravningsfrekvens, gällande kistgravar och urngravar, med cirka 10 gravsättningar per år. Nackdelen är att det inte finns möjlighet att ge plats åt individer som inte är skrivna inom församlingens territoriella område. Inom Sigtuna församling och Mariakyrkans begravningsplats pågår det planer som kommer möjliggöra en utvidgning av begravningsmarken åt norr. Under 2023 har en ny detaljplan vunnit laga kraft där församlingen tillåts riva den befintliga byggnaden på fastigheten Kyrkogården 4 och bereda för fler begravningsplatser. Församlingen håller även på att utvidga med ytterligare ett gravskick, en askgravplats.

Begravningsmark för andra trossamfund

De trossamfund som främst har ett behov av separata kvarter inom begravningsplatsen är muslimer och judar. Muslimska begravningsplatser ska enligt trosuppfattningen omfatta en evig gravrätt. Med den ökade muslimska populationen i Sverige finns ett stort behov av muslimska begravningsplatser i området. Märsta pastorat kommer under 2023 utöka sitt muslimska kvarter med ytterligare platser samt en planerad framtida utvidgning. Idag finns en moské i Märsta och en i Enköping med tillhörande samfund. Den totala uppskattningen av hur många muslimer som bor inom Märsta pastorat och Sigtuna församlings gränser har inte sammanställts. Men på grund av den statistik som visar att muslimer i Sverige blir allt fler samt att de har en evig gravrätt bör man vid planering av

utökad begravningsmark planera för muslimska kvarter med ett långtidsperspektiv. Gällande judiska kvarter kan även det vara strategiskt att planera för om man anlägger nya kvarter eller helt ny begravningsmark. Då evig gravrätt gäller även här är en lågsiktig planering av vikt.

Krisberedskap i begravningsverksamheten

En begravningshuvudman ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för denna verksamhet under höjd beredskap enligt begravningslagen 8 kap. 3§.

Hotbilden mot Sverige har under de senaste åren ökat. Den ryska invasionen av Ukraina 2022 har gjort omvärlden mer konfliktfylld och händelseutvecklingen svårare att förutse. Detta har gjort att Sverige idag bedriver ett aktivt försvar.

2023 beslutade Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) och säkerhetspolisen att höja terrorhotnivån till fyra på den femgradiga skalan. Bakgrunden är ett försämrat läge avseende attentatshot mot Sverige, främst från våldsbejakande högerextremistisk ideologi eller våldsbejakande islamistisk ideologi. Men även gängrelaterade dödsskjutningar har nått nya högstaniåer.

Om Sverige skulle hamna i krig har begravningsverksamheten ansvar att upprätthålla verksamheten och tillgodose behovet av begravningsplatser. Det är omöjligt att göra en framskrivningsprognos gällande ett antal begravningsplatser som kan komma att behövas i en sådan krissituation. Märsta pastorat och Sigtuna församling måste kunna tillgodose ett sådant behov och detta behov kan inte inräknas inom den befintliga begravningsmarken inom Sigtuna kommun. Tabellen på nästa sida ger en viss indikation för hur Märsta pastorat och Sigtuna församling behöver förbereda sig.

Husby-Ärlinghundra skulle kunna nyttjas delvis då det finns mark i anslutning till den befintliga begravningsplatsen. Problematiken är gällande den bristande kommunikationen dit.

Om det blir en överdödlighet med extremt många som avlider på kort tid eller över en längre period kommer det att vara påfrestande för begravningsverksamheten. I normala fall kremeras närmare 85 % av de avlidna men krematorier har en maxkapacitet av kremationer per dag vilket gör att de riskerar

att inte klara av det stora antalet. Dessutom kan en krigssituation innebära att bränsle för kremering och transporter blir bristande vilket gör att gravsättning blir det främsta och kanske enda alternativet. En sån situation kräver betydligt fler platser än vad som finns i kommunen idag.

Som en särskild åtgärd kan gravsättning behöva ske i gemensamma gravar, med eller utan kista, i yttersta nödfall. Om möjligt bör man eftersträva en situation där man kan gräva enskilda gravar i radföljd på nya ytor i kvarter som redan är i bruk med rätt förutsättningar. Inte heller detta har Märsta pastorat och Sigtuna församling i den utsträckning som kan komma att behövas. Även vid beredskap är utgångspunkten att gravsättning ska vara permanent.

Av dessa anledningar är bedömningen att det finns ett behov för Märsta pastorat och Sigtuna församling att skapa förutsättningar för gravsättning inom Sigtuna kommun inför kris- och beredskap.

En sådan mark har behovet att ha bra kommunikationer och kunna förberedas snabbt för eventuell gravsättning. Av den anledningen är förutsättningen att marken har förberetts med rätt dränering, kommunikationer, infrastruktur och en särskild förberedelseplan för hur utvidgningen av platsen ska ske.

Framskrivning begravningsmark

Tabellen på nästa sida visar på en framskrivningsstatistik med olika förutsättningar för begravningsverksamheten. Den grundläggande framskrivningen på befolknings och avlidna per år 2025-2070 är hämtad från SCB. I den här rapporten har vi räknat generellt med att 85 % av avlidna inom kommunen kremeras. En siffra som är framtagen utifrån den successiva ökningen av kremationer de senaste åren och ett troligt genomsnitt fram till år 2070 om trenden inte vänder. Detta innebär att 15 % gravsätts i kistgravar.

Tidigare fanns rekommendationer, utfärdade av det dåvarande Rådet för kommunal beredskap, om att begravningshuvudmännen skulle hålla en markreserv motsvarande behovet av kistgravplatser för fem procent av befolkningen inom huvudmannens område. Det förekommer, särskilt på mindre orter, att huvudmän fortfarande tillämpar denna regel. Enligt SKKF har kyrkokansliet åter tagit detta som rekommendation

för beredskap. Den gröna kolumnen visar på en framskrivning utifrån befolkningsökningen inom Sigtuna kommun. Denna resulterar i att Märsta pastorat och Sigtuna församling bör förbereda mark för 3 000 kistgravplatser fram till 2050. De angivna procentantalen är om vi fortsatt har en normal kremationskapacitet, med 85 % kremerade. Samt om vi delvis mister möjligheten till kremering på grund av brist på bränsle eller el och 50 % av de avlidna behöver gravsättas på kistgravplatser.

Den blåa kolumnen visar en framskrivningsstatistik i ett normaltillstånd där ca 15 % av de avlidna väljer att gravsättas i kistgravar. Då behöver det finnas cirka 60 kistgravplatser att tillgå inom kommunen 2050.

Den röda kolumnen visar behovet av kistgravplatser utifrån en likvärdig överdödlighet som under pandemin 2020. Enligt SCB var överdödligheten utslaget på pandemin 4,4 %. Enligt SKKF:s statistik ökade dödligheten med 7,9 % år 2020, jämfört med medelvärdet av antal avlidna under de senaste 5 åren. Sverige hade den lägsta överdödligheten i Europa. Snittet för Europa, enligt SCB var 40 % överdödlighet. Om Sverige drabbas av en liknande pandemi i framtiden med ändrade förutsättningar som innebär en överdödlighet på 40 % och vi har möjligheten att fortsatt kremera 85 % av de avlidna har Sigtuna kommun ett behov av att säkerställa 90 kistgravplatser år 2050.

Begravningsmark i beredskap

Om dödstalen ökar drastiskt under en längre period behöver begravningsverksamheten kunna fortsätta uppehålla sitt uppdrag. Tabellen på föregående sida visar ett scenario där krematorierna i regionen har en lägre kapacitet på grund av överbelastning eller bränslebrist. Då kan begravningsverksamheten behöva gravsätta fler kistor än vid normaltillstånd. Förberedande åtgärd för detta scenario är att ha begravningsmark ämnad för kristid. Vid Husby-Ärlinghundra finns 6 hektar mark som kan nyttjas till beredskapsmark.

Sigtuna kommun har en folkmängd på 52 536 (SCB 2023-09-30), det innebär att Märsta pastorat och Sigtuna församling idag bör ha begravningsmark för ca 2 626 avlidna. Enligt SCB:s befolkningsframskrivning kommer Sigtuna kommun passera ett befolkningsantal på 60 000 invånare någon gång mellan 2045-2050. För ett mer långsiktigt perspektiv bör man därmed

	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070
Befolkningsframskrivning	52 646	54 765	56 494	57 996	59 388	60 588	61 540	62 314	63 020	63 709
Kyrkokansliets rekommendationer 5%	2 632	2 738	2 825	2 900	2 969	3 029	3 077	3 116	3 151	3 185
Kistgravsättning 15%	395	411	424	435	445	454	462	467	473	478
Kistgravsättning 50%	1 316	1 369	1 412	1 450	1 485	1 515	1 538	1 558	1 576	1 593
Avlidna per år, framskrivning	344	369	383	389	397	415	435	447	448	449
Kistgravsättning 15%	52	55	58	58	60	62	65	67	67	67
Pandemi överdödlighet 4,4 %, SCB	359	385	400	406	415	433	454	466	468	469
Kistgravsättning 15%	54	58	60	61	62	65	68	70	70	70
Pandemi överdödlighet 7,9 %, SKKF	372	398	414	420	429	448	469	482	484	485
Kistgravsättning 15%	56	60	62	63	64	67	70	72	73	73
Pandemi överdödlighet 40%, Europa	482	517	537	545	556	581	609	625	627	629
Kistgravsättning 15%	72	78	81	82	83	87	91	94	94	94

avsätta mark för 3 000 avlidna.

Standardmättet för en grav är idag 300x125 cm. Med ett tillägg på utrymme så att traktor ska kunna komma in mellan raderna innebär det en snittarea på 7,15 kvm per grav. För att kunna gravsätta 3 000 avlidna innebär det en yta på 21 500 kvm (2,15 hektar). Det innebär att Märsta pastorat och Sigtuna församling har tillräckligt med mark i beredskap genom Husby-Ärlinghundras markreserv.

Brister med befintlig beredskapsmark

Som tidigare nämnt finns brister med den befintliga beredskapsmarken, det främsta är tillgänglighet, kommunikationer och transportmöjligheter. Husby-Ärlinghundras kyrka ligger i en skyddad kulturhistorisk värdefull miljö längs med en smal landsväg (Brobyvägen). Transporter till och från kyrkan, vid en överbelastning, kan bli komplicerad då den smala landsvägen, med dålig sikt, kan komma att bli hårt trafikerad. Möten längs med vägen, med större fordon kan medföra följdkomplikationer. Frågan med att bredda vägen har utretts vid tidigare tillfällen men inte getts gehör från kommunen på grund av den

kulturhistoriska miljön. Angöring av transporter vid kyrkogården är idag dåligt anpassad. På grund av de höga kulturhistoriska värdena är det svårt att göra ändringar i miljön. Det är även brist på bisättningsytor vid överbelastning, ekonomibyggnader kan vid kris omvandlas för ändamålet men på grund av den värdighet som fortsatt ska upprätthållas är detta inte att föredra. För komplettering av temporära bisättningsytor vid kris kan påverkan på den kulturhistoriska miljön bli för stor.

Den kollektiva trafiken är ytterst bristfällig till Husby-Ärlinghundra och med fler platser nyttjade blir det även fler besökare. Idag är det pastoratet själva som ordnar busstransport till kyrkan vid andakter. De närmaste kommunala busshållplatserna är förlagda 2 kilometer från kyrkan. Hållplatserna är Fältvägen och Broby som båda är förlagda vid Måbyleden. Busshållplatserna passeras av sex olika busslinjer. För att ta sig från busshållplatserna till kyrkan behöver man gå längs den smala landsvägen, Brobyvägen. Vägsträckan har varken gångväg, cykelväg eller trottoar och därtill en smal vägren. Därmed ej lämpad för gångtrafik med den smala landsvägen på grund av dålig sikt.

Krematorieverksamheten

I och runt Stockholm finns ett antal krematorier. Märsta pastorat och Sigtuna församling har inget eget krematorium utan har tidigare haft avtal med Silverdals krematorium i Sollentuna. Idag transporteras kommunens avlidna till Berthåga krematorium i Uppsala. Utöver det finns i närområdet, Räcksta krematorium i Solna, krematoriet vid Skogskyrkogården i Sköndal, S:t Botvids kapell & krematorium i Huddinge, Storkällans krematorium i Nacka.

Stockholms stads två krematorier, Skogskyrkogården och Räcksta, är dimensionerade för stadens egna behov och försörjer främst den södra delen av länet. Enligt SKKF:s studie för krematorieverksamheten i Stockholms län räknas endast Silverdal till de krematorium som försörjer den norra delen av länet med stöttning av Berthåga som ligger i Uppsala län.

Avtal

År 2020 fanns det i Stockholms län 64 tvåpartsavtal om kremationstjänster. Avtalen var ett-, två- eller treåriga med ingen eller sex månaders uppsägningstid. I några av avtalen som finns tar man inte alls hänsyn till miljöpåverkan av transporter. Både transportkostnader och miljöpåverkan skulle kunna minskas om man såg över avtalen och effektiviserade utifrån ett helhetsperspektiv med de mest effektiva transporterna inom länet.

Bland annat Järfälla församling med ungefär 34 000 medlemmar och en folkmängd på nära 80 000 invånare har ett kremationsavtal med Fagersta krematorium. Vilket innebär att

församlingen årligen transporterar 360-390 avlidna till Skogskapellet i Fagersta. Transporten sker i 4-kistbilar och sträckan är från Järfälla kyrka 15,6 mil vilket blir nära 3 000 mil om året. Avtalsupphandlingen som genomfördes 2017 visade att denna lösning vara den mest ekonomiskt fördelaktiga. Silverdals krematorium hade redan vid upphandlingen en kapacitetsbrist varför detta inte var ett aktuellt alternativ trots den geografiska fördelen.

Pastoraten i Norrtälje, Roslagens östra pastorat och Roslagens västra pastorat utför de flesta av sina kremationer i Uppsala, vid Berthåga krematorium. Beroende på kistbilens storlek vid transport skulle man kunna spara 450-1800 mil årligen genom att transportera till Sollentuna.

Sigtuna kommuns läge centrerat mellan Järfälla, Norrtälje och Uppsala skulle med enkelhet kunna överta delar av de avtal som belastar Silverdal och Berthåga och därmed förbättra både transportkostnader och miljöpåverkan.

Enligt SKKF:s utredning från 2020 fastställer de att om man följer närhetsprincipen i länet skulle antalet kremationer i norra delen av länet öka med 800-1000 per år.

Varje begravningshuvudman beslutar vilken kremationsanläggning som ska användas och ingår i ett avtal med krematoriet. Sigtuna församling har sedan tidigare valt att använda Silverdals krematorium, som är beläget cirka 38 kilometer från Mariakyrkan. Silverdals krematorium har då fattat beslutet att säga upp avtalet då de inte kan hantera den kapacitet som Sigtuna församling omfattar. Efter att avtalet sades upp nyttjar Sigtuna Berthåga krematorium i Uppsala, vilket är beläget cirka 47

kilometer från Mariakyrkan.

I Berthåga pågår en process att bygga ut det befintliga krematoriet för att tillgodose det behov som finns och som prognoser visar. Om avtal bryts även med Berthåga blir Räcksta krematorium närmaste krematoriet, beläget på en distans på 46 kilometer. Räcksta har idag avtal med 28 begravningshuvudmän som sker i samarbete med Nya krematoriet vid Skogskyrkogården som tillsammans omfattar åtta ugnar.

Kremationskapacitet

Enligt SKKF brukar man räkna på att kapaciteten per ugn är sex kremationer per dag. Med de senaste årens teknikutveckling är det vissa kremationsugnar som möjliggör sju kremationer per dag. Men då majoriteten av ugnar klarar sex kremationer per dag kan man räkna på att vid kremationer fem dagar per vecka under 50 veckor per år blir antalet kremationer 1 500 per år per ugn.

Då är den tid som krävs för service, eventuella driftavbrott som medför längre stillestånd, personalens arbetstid, tid för utbildning med mera inte inräknad. Med dessa faktorer i beaktande blir sannolikt det maximala antal kremationer per ugn utan övertidsarbete cirka 1 350 per år - alltså 45 veckor.

Av etiska skäl anser SKKF att det inte får skapas en industriell karaktär vid kremering. Av den anledningen ser de att en rimlig längsta drifttid är klockan 06.00-20.00. Detta innebär att man kan genomföra 10 kremationer per ugn och dag under 45 veckor. Då ökar den årliga kapaciteten till 2 250.

Krematorier i närområdet

	Silverdals krematorium Sollentuna
<u>Antal ugnar:</u>	2 st
<u>Rökgasrening:</u>	1 gemensam linje
<u>Kylrumskapacitet:</u>	66 platser / 6,2 dagar
<u>Antal kremationsavtal 2020:</u>	16 st
<u>Renoveringsbehov:</u>	Styrssystem, en ny rökgasreningslinje, flera kylrumsplatser, värmeåtervinning.

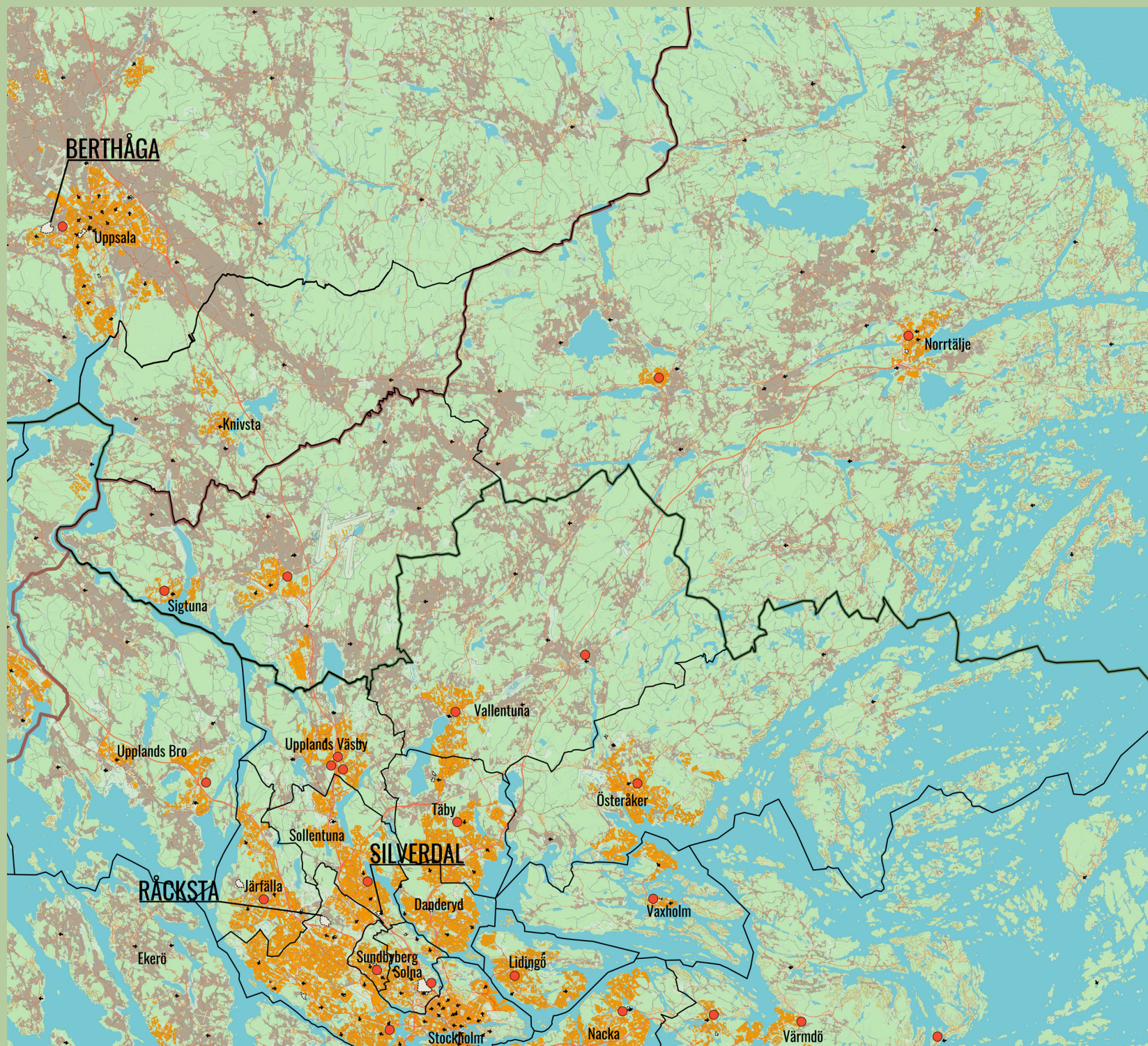
	Räcksta
	4 st
	2 gemensamma linjer
	Gemensam 700 platser 24,1 dagar
	Gemensamt 28 st
	Styrssystem

	Nya krematoriet
	4 st
	4 separata linjer

	Berthåga krematorium
	2 st
	1 gemensam linje
	120 platser
	15 st
	Berthåga har ett genomgående renoveringsbehov och projektering pågår för två nya ugnar som ersätter de gamla samt en ytterligare ugn. Berthåga förbereder även plats för ytterligare en ugn för framtida utvidgning.

Teckenförklaring

- Begravningshuvudmän i området
- Tätbebyggt område
- Åkermark
- Kommungräns
- Länsgräns
- Stiftgräns
- Kyrkor

Kremationer i
Stockholms län
Statistik 2018*

Berthåga:

Norrtälje	651
-----------	-----

Silverdal:

Sigtuna	257
Upplands Väsby	284
Sollentuna	431
Vallentuna	211
Österåker	277
Täby	469
Vaxholm	79
Danderyd	273
Lidingö	366
	2 647

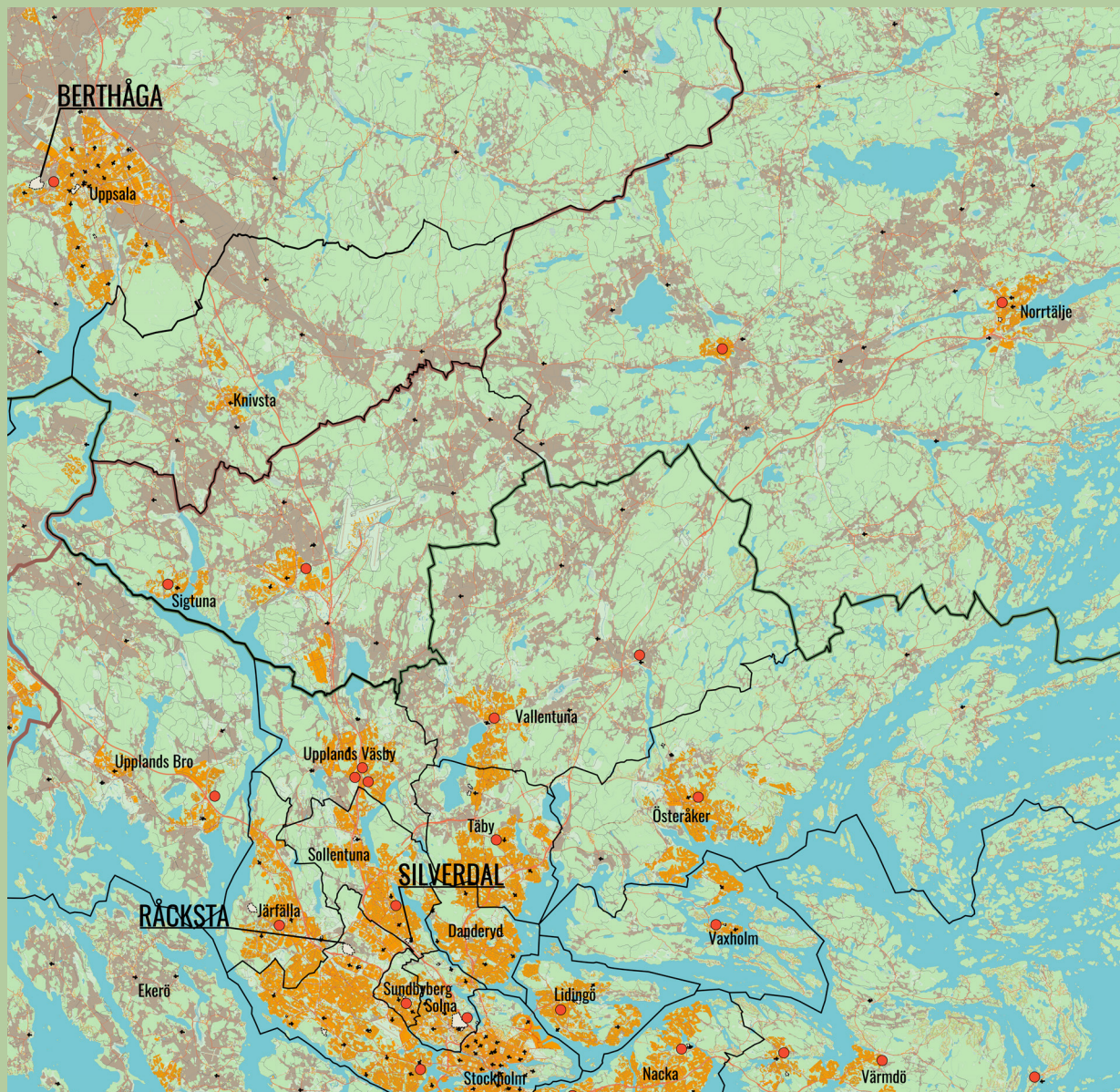
Fagersta:

Järfälla	446
----------	-----

Räcksta/Nya kremato-
riet:

Solna	509
Sundbyberg	305
Upplands bro	154
Ekerö	169
	1 137

* Statistiken är hämtad från SKKF:s utredning gällande krematoerksamheten i Stockholms län från 2021

Kremationer i
Stockholms län 2022*

Berthåga:

Norrtälje	635
Sigtuna	267
	902

Silverdal:

Upplands Väsby	263
Sollentuna	422
Vallentuna	196
Österåker	328
Täby	490
Vaxholm	67
Danderyd	231
Lidingö	314
	2 311

Fagersta:

Järfälla	514
----------	-----

Räcksta/Nya kremato-
riet:

Solna	473
Sundbyberg	264
Upplands bro	153
Ekerö	160
	1 050

* De angivna talen är en uppskattning utifrån dödsstatistik hämtad från SCB för år 2022 med en beräknad kremationsnivå på 85%.

Kremationsbehov i norra Stockholms län

I SKKF utredning för kremationsverksamheten i Stockholms län drar de slutsatsen utifrån rådande kremationsfrekvens, framtidsprognoser och förberedelsebehov att ett nytt krematorium behöver byggas i norra Stockholm. Deras slutsats är att krematoriet bör förses med minst två ugnar och att en av dessa ska vara anpassad för stora kistor. Krematoriet bör även förberedas för ytterligare en ugn. De fastställer att det mest transportekonomiska läget är i den nordöstra delen av Stockholms län med förslag på ett läge vid Täby kyrkby.

Järfälla församling som har långa transporter till Fagersta krematorium gjorde en utredning 2017 gällande nybyggnad av krematorium med en ugn. Det nya krematoriet var planerat att uppföras vid Görvälns griftegård. Planerna lades ner på grund av ekonomiska skäl. SKKF ser även detta som ett bra läge på grund av förbindelserna med nya förbifart Stockholm.

Utifrån dessa slutsatser kan man fastställa att det finns ett behov av ett krematorium i den norra delen av länet. Sigtuna kommuns läge är fördelaktigt då ligger relativt centrerat. Det är av stor vikt att platsen är beläget med goda förbindelser vilket innebär att krematoriet bör förläggas centrerat i kommunen med närhet till E4:an.

Kostnader

Enligt SKKFs statistik har det konstaterats att 2017 var priset för att kremera åt andra huvudmän mellan 2 280 och 4 200 kr och att den genomsnittliga kostnaden var 3 230kr. De har även fastställt att den genomsnittliga kostnaden för en kremation är 3 231 kr. Spridningen är från 1502 kronor till 8 019 kronor.

Ju fler kremationer ett krematorium utför desto lägre blir kostnaden per kremation. Anläggningar som har rökgasrensning har en högre kostnad än de som inte har och nybyggda krematorier har generellt en högre kremationskostnad då de har högre avskrivningskostnader. SKKF har generellt haft svårt i sin utredning att fastställa vad den stora spridningen på kostnader beror på redovisningen i många fall avviker och är bristfälliga.

Det är en stor investering att utvidga ett krematorium med en ugn eller bygga ett nytt krematorium (100 - 120 mkr).

När Sigtuna församling hade avtal med Silverdal kostade en kremation 2 800 kronor. Idag, är omkostnaden 3 200 kronor med Berthåga. Kostnaden omfattar drift, personalkostnader och bränsle mm. Kostnaden omfattas av begravningsavgiften och faktureras ej mellan begravningshuvudmän.

Transportkostnader

Sigtuna församling har en transportkostnad på 440 kronor av aska eller urna från krematoriet till begravningsplatsen. Kostnaden för eftertransporten varierar utifrån begravningsbyrå. Församlingen är medvetna om att begravningsbyråer som inte arbetar i området oftast har ett högre pris.

I SKKF:s krematorieutredning genomfördes en uträkning på transporter inom församlingen till krematorier och vid vilken distans det blir lönsamt att församlingen har ett eget krematorium. Utredningen genomfördes under 2017, då låg snittpriset för bensin på 13 kronor/litern. 2023 låg snittpriset på 22,64 kronor/litern.

Transportkostnaden och skillnaden mellan egen och avtalad kremationskostnad är två viktiga parametrar. För att förenkla en sådan analys tog SKKF fram en graf som visar hur egen kostnad per kremation förhåller sig till avtalad kostnad per kremation inklusive transporter.

Slutsatser enligt SKKF:s rapport från 2017 är att om en avtalskremation är 1000 konorr billigare än att driva egen kremationsverksamhet är det lönsamt att sluta avtal om avståndet är mindre än 7 mil och man nyttjar 4-kistbil. Det avståndet har 2023 kostnader reviderats till ett avstånd på 4,5 mil. Använder man en 1-kistbil eller 2-kistbil är avståndet endast 2,3 mil respektive 2,9 mil.

2017 var det lönsamt att hålla eget krematorium om den egna kostnaden var högst 1400 kronor dyrare per kremation givet att man använde en 4-kistbil. Det avståndet har minskat till 6 mil.

Transportkostnader		
	2017	2023
Bilkostnad 1-kistbil per mil och kista	100 kr	160 kr
Bilkostnad 2-kistbil per mil och kista	50 kr	110 kr
Bilkostnad 4-kistbil per mil och kista	20 kr	50 kr
Personalkostnad för transport per mil	60 kr	60 kr

Långa/kostsamma transportsräckor enligt 2023	Silverdals krematorium	Berthåga krematorium	Räcksta krematorium
Sigtuna församling			
Mariakyrkan	38,5	34,9	45,8
Haga kyrka	42,9	28,1	48,3
Märsta pastorat			
Husby-Ärlinghundra kyrka	31,3	42,9	48,3
Odensala kyrka	35,1	38,6	42,4
Märsta kyrka	30,9	37,3	38,2
Valsta kyrka	30,8	37	38,1
Norrunda kyrka	25,5	47,5	32,8
Skånala kyrka	25	50,4	32,8
Skepptuna kyrka	47,8	45,5	55,1
Lunda Kyrka	35,5	51,2	46,3
Vidbo Kyrka	42	42,5	49,3
Hjärtats kapell Arlanda	31,9	45,7	39,2

I tabellen redovisas de kostnader som angavs 2017 samt uppdaterade kostnader inhämtade från Sveriges Begravningsbyråers Förbund. Avstånden är de kortaste angivna vägarna mellan kyrkan och krematoriet. Kortaste vägen har visat sig inte alltid vara den snabbaste, eller mest effektiva vägmässigt. Avstånden anges i kilometer och är hämtade från Google Maps. Vi har valt att redovisa sträckorna till de närmaste krematorierna.

Ändrade förutsättningar

Denna utredning har fokuserat på idag närliggande områden rent kommunikationsmässigt. Man bör ha i åtanke att förbifart Stockholm håller på att byggas och ska öppna för trafik 2030. Förbifart Stockholm kommer innebära en sammankoppling mellan norra och södra delen av Stockholm. Det innebär att man kan köra mellan Sollentuna och Huddinge på 15 minuter, en sträcka på cirka 2 mil.

Behov och prognos för krematorium

Märsta pastorat och Sigtuna församling har behov av att säkra sitt åtagande och begravningsverksamhetens funktion. Genom uppsägningen av kremationsavtalet med Silverdals krematorium blev man uppmärksam på den osäkerhet som finns i området. Detta stärks med informationen om att Järfälla kremerar i Fagersta. Enligt närhetsprincipen ska transportsträckor sänkas i länet och fördela om kremationsavtalen genom en geografisk närhet. Då skulle antalet kremationer i norra delen av länet öka med 800-1000 per år enligt SKKF. Detta kan ske så snart som när förbifart Stockholm öppnas 2030.

Idag är begravnings- och kremationsverksamheten i Sverige bristande i det fallet att det är dåligt med kommunikation och samarbete mellan begravnings- och kremationshuvudmän. För att fastställa behovet behöver man ta ett helikopterperspektiv.

Märsta pastorat och Sigtuna församling har ingått i samverkan, men för att få ett helhetsgrepp på kremationsverksamheten i närområdet behöver man även involvera de krematorier som finns idag. Av den anledningen har kommande prognoser och framskrivningar gjorts utifrån en samverkan med Berthåga och Silverdals krematorium. Räcksta krematorium har inte använts i prognoserna trots den geografiska närheten. Anledningen är att de har ett gemensamt upptagningsområde med Skogskyrkogårdens nya krematorium samt att de båda är kommunalt ägda. De har tillsammans ett upptagningsområde som är väl tilltaget inom Stockholms stad och närliggande kommuner.

Parallella processer

Berthåga är i startgroparna för en ombyggnation av sin kremationsverksamhet. Ombyggnationen har en målsättning att stå klar 2026. Ombyggnationen innebär att verksamheten

kommer behöva stänga ner under ett antal månader vilket åter igen sätter Märsta pastorat och Sigtuna församling i situationen där de kan förlora sitt kremationsavtal. Därmed finns behov av att ta fram en beredskapsplan.

Parallellt med denna förstudie håller Silverdals krematorium på med en liknande förstudie om hur de på bästa sätt ska kunna öka sin kapacitet för att tillgodose behovet. En ombyggnation av det befintliga krematoriet är ännu ej fastställt och det finns en ambition att inte behöva stänga ner verksamheten under byggnationen. Om Silverdal stänger ner under byggnationen kommer det finnas ett stort antal kremationer som behöver omfördelas. Där finns ett behov av att samordna med övriga inom regionen och däribland Märsta pastorat och Sigtuna församling.

Ett gemensamt upptagningsområde, tre krematorier

Silverdals krematorium och Berthåga krematorium har ett potentiellt gemensamt geografiskt nära upptagningsområde. Ett område som även skulle komma att infatta ett eventuellt tredje krematorium i Sigtuna kommun. För att få fram behovet har framskrivningsstatistik hämtats från SCB med dödstalsframskrivningar. För statistiken har ett samlat upptagningsområde tagits fram. Det omfattar Berthågas befintliga upptagningsområde, Silverdals befintliga upptagningsområde och Märsta pastorats och Sigtuna församling potentiella upptagningsområde. Dödstalsframskrivningarna har därefter beräknats på en fortsatt nivå där 85 % av de avlidna i Sverige kremeras.

SKKF har fastställt att med drift- och underhållstopp beaktande blir sannolikt det maximala antal kremationer per ugn utan övertidsarbete cirka 1 350 per år - alltså 45 veckor. För en god marginal har förstudien arbetat med 1000 kremationer per år som riktlinje.

Av etiska skäl anser SKKF att det inte får skapas en industriell karaktär vid kremering. Av den anledningen ser de att en rimlig längsta drifttid är kl. 06.00-20.00. Detta innebär att man kan genomföra 10 kremationer per ugn och dag under 45 veckor. Då ökar den årliga kapaciteten till 2 250.

I tabellen på nästa sida har vi räknat med fyra olika scenarion.

1 000 kremeringar per ugn årligen.

En lämplig beläggning utifrån arbetsmiljösyn punkt och god marginal för drift- och underhållstopp.

1 350 kremeringar per ugn årligen.

Ett tak för lämplig beläggning, innan man behöver arbeta med övertid eller skiftarbete.

1 500 kremeringar per ugn årligen.

En maxkapacitet för vissa ugnar och innebär övertidsarbete.

2 250 kremeringar per ugn årligen

Ett absoluta maxtak innan som innebär en övertidsarbete och kan komma ses som minimum vid ovanliga omständigheter.

Prognosen visar att med de nu fastställda 5 ugnarna finns det en brist.

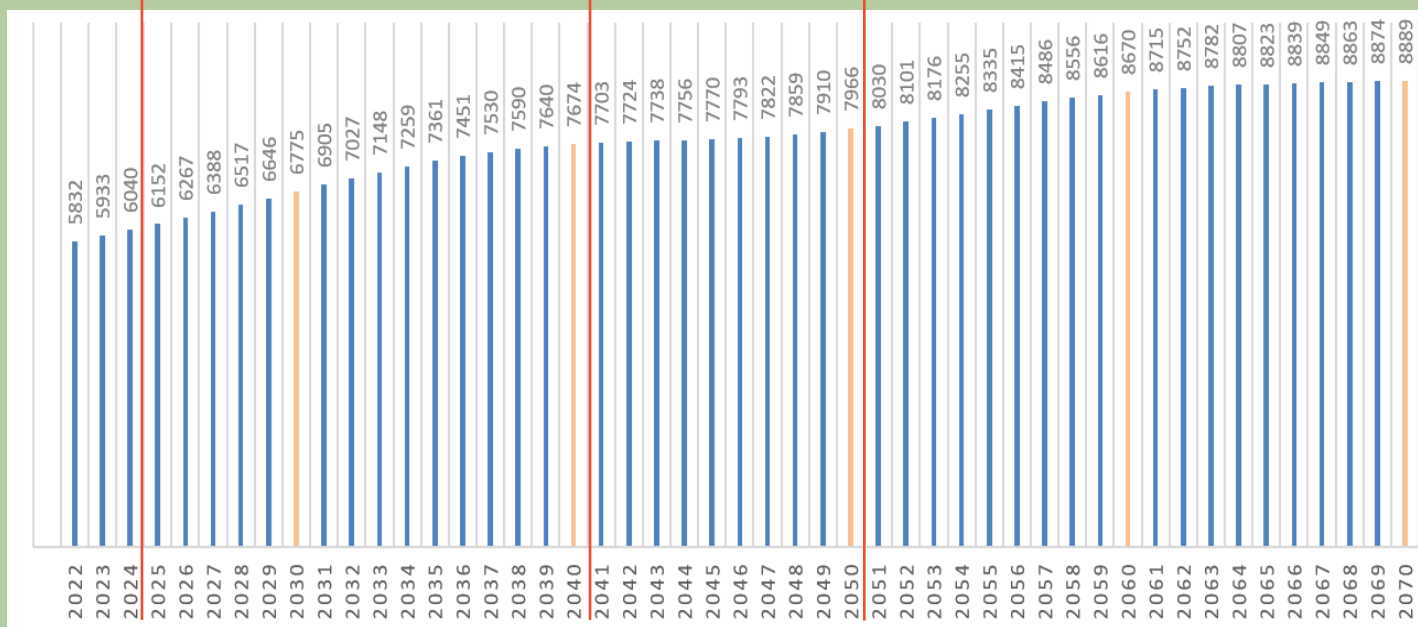
De upptagningsområden som använts i framskrivningsprognosen för regionen är:

Upplands Väsby
Vallentuna
Österåker
Järfälla
Upplands-Bro
Täby
Danderyd
Sollentuna
Lidingö
Norrtälje
Sigtuna
Håbo
Knivsta
Heby
Tierp
Uppsala
Östhammar

För att upprätthålla 1000 kremationer per år saknas det idag 2 ugnar för upptagningsområdet.

För att upprätthålla 1 000 kremationer per ugn per år, 2040 efter Berthåga och Silverdals utbyggnad och saknas fortfarande 1,7 ugnar.

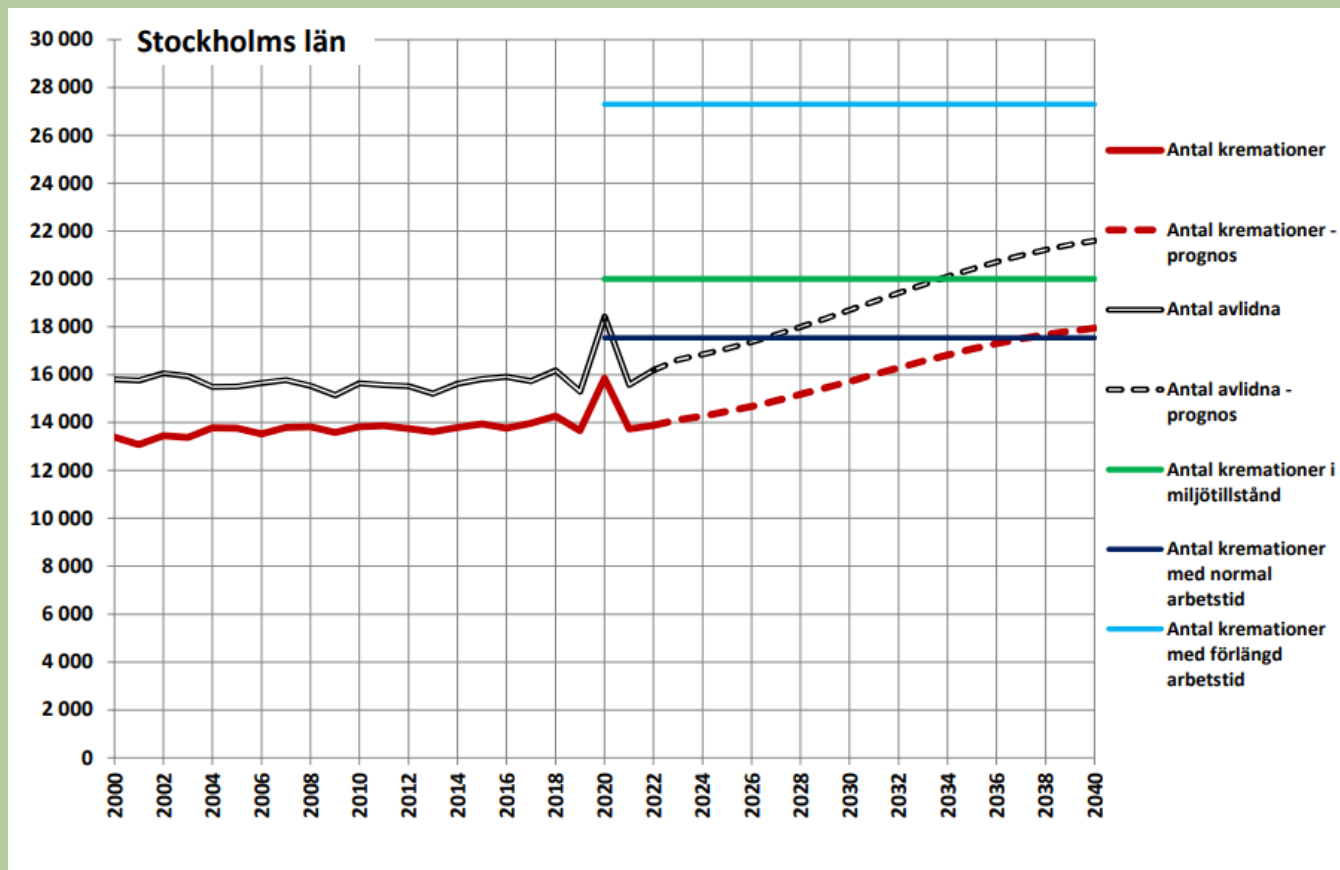
Genom att nu etablera ett nytt krematorium med 2 ugnar med möjlighet till komplettering av ytterligare ugnar klarar sig upptagningsområdet fram till 2050-2060 innan utbyggnad behöver genomföras.

Årtal	Antal kremationer	Kremationer per ugn årligen:			
		1 000	1 350	1 500	2 250
2024	6040	6,0 ugnar	4,5 ugnar	4,0 ugnar	2,7 ugnar
2030	6775	6,8 ugnar	5,0 ugnar	4,5 ugnar	3,0 ugnar
2040	7674	7,7 ugnar	5,7 ugnar	5,1 ugnar	3,4 ugnar
2050	7966	8,0 ugnar	5,9 ugnar	5,3 ugnar	3,5 ugnar
2060	8670	8,7 ugnar	6,4 ugnar	5,8 ugnar	3,9 ugnar
2070	8889	8,9 ugnar	6,6 ugnar	5,9 ugnar	4,0 ugnar

Idag har upptagningsområdet 4 ugnar, med 2 i Berthåga och 2 i Silverdal. Berthåga kommer komplettera med ytterligare 1 ugn under den pågående ombyggnationen. Då står upptagningsområdet med totalt 5 ugnar. Silverdal har inlett en förstudie för att utöka med ytterligare 1 ugn. Om detta blir av kommer upptagningsområdet tidigast 2030 stå med totalt 6 ugnar.

För att kunna upprätthålla 1000 kremationer per ugn per år, krävs det 7,7 ugnar redan 2040, för upptagningsområdet. Detta innebär att även om både Berthåga och Silverdal kompletterar med varsin ugn saknas fortfarande 1,7 ugnar 2040 om man inte växlar upp antalet kremationer.

Statistik och prognos SKKF

Om perspektivet lyfts ytterligare och man tittar på hela Stockholms län ser man en risk som kan komma att påverka Märsta pastorats och Sigtuna församling kremationsavtal långsiktigt. Tabellen ovan är hämtad från SKKF:s årliga statistik sammanställd under 2022 med en prognos som löper fram till 2040. Med ett helikopterperspektiv och förbättrade kommunikationer genom förbifart Stockholm kan man fastställa att länets prognostiserade kremationer inte passerar kapaciteten och miljötillstånd inom länet innan 2040.

Möjliga upptagningsområden för ett krematorium inom Sigtuna kommun är:

Upplands Väsby
Vallentuna
Österåker
Järfälla
Upplands-Bro
Täby
Norrtälje
Sigtuna
Håbo

Ett möjligt upptagningsområde för ett krematorium i Sigtuna kommun kan se olika ut. Dessa angivna områdena har stämts av som möjliga med Berthåga krematorium. Utifrån det geografiska perspektivet och transportsträckor har dessa områden mest fördelaktigt läge.

Årtal	Antal kremeringar	Kremationer per ugn årligen:			
		1 000	1 350	1 500	2 250
2030	3393	3,4 ugnar	2,5 ugnar	2,3 ugnar	1,5 ugnar
2040	3791	3,8 ugnar	2,8 ugnar	2,5 ugnar	1,7 ugnar
2050	3955	4,0 ugnar	2,9 ugnar	2,6 ugnar	1,8 ugnar
2060	4344	4,3 ugnar	3,2 ugnar	2,9 ugnar	1,9 ugnar
2070	4423	3,3 ugnar	3,3 ugnar	2,9 ugnar	2,0 ugnar

Möjligt upptagningsområde för Sigtuna-Märsta

Upptagningsområdet har baserat på geografiskt strategiska områden i samråd med Berthåga, vilka avtal de ser sig lämna över ansvar för samt områden som kan underlätta belastningen i Silverdal. Enligt statistiken kan Märsta pastorat och Sigtuna församling anlägga ett krematorium med upp till tre ugnar. Rekommendationen är att inledningsvis installera två ugnar med möjlighet till komplettering av ytterligare två ugnar. Då avtalen kommer fördelas mer jämt än vad siffrorna anger. Vissa av församlingarna i det geografiskt möjliga upptagningsområdet kommer stanna med sinna nuvarande avtal, i Berthåga och Silverdal.

DELMOMENT 2: FÖRUTSÄTTNINGAR

FÖRUTSÄTTNINGAR

Kommande kapitel är en sammanställning av delmoment 2 och de krav som ställs vid anläggningen av en ny begravningsplats och krematorium. Kapitlet redovisar vilka förutsättningar som finns eller behöver skapas för att möta kravställningen. Fokus för kapitlet kommer ligga på anläggningen och etableringen av ny eller utvidgad begravningsplats och krematorium.

Regelverk

Begravningsverksamheten är en allmän samhällelig uppgift som staten genom begravningslagen har anförtrott åt församlingar, pastorat och två kommuner i Sverige. Varje församling och pastorat som är begravningshuvudman ska ha riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad. Kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor som avser begravningsverksamheten. Stiftens tillsyn omfattar hur församlingar och pastorat fullgör uppdraget som begravningshuvudmän.

Det finns många regler som styr begravningsverksamheten och utformningen av tillhörande anläggningar. Både egna lokala bestämmelser samt lagar och regler som gäller för hela landet. Bland de lagar och regelverk som reglerar och påverkar begravningsplatsens eller krematoriets utformning och plats kan följande nämnas:

- Arbetsmiljölagen
- Begravningslagen
- Begravningsförordningen
- Förvaltningslagen
- Kulturmiljölagen
- Lagen om trossamfund
- Lagen om Svenska kyrkan
- Miljöbalken
- Plan- och bygglagen

med tillhörande förordningar och föreskrifter med mera.

Begravningslagen (1990:1144)

I begravningslagen och begravningsförordningen anges vad begravningsverksamheten innefattar och de utgör de yttre ramarna.

Begravningsplats

Andra kapitlet i begravningslagen (1990:1144) omfattar lagstadgade delar gällande begravningsplatser. Som tidigare nämnts är det den territoriella församlingen inom Svenska kyrkan som har ansvar att anordna och ansvara för allmänna begravningsplatser med ett tillräckligt antal gravplatser och andra gravanläggningar av allmänt förekommande slag. I två fall i Sverige har regeringen beslutat att lägga detta ansvar på kommunen (§1). Huvudmannen har därmed en skyldighet att anordna och tillhandahålla gravplats för de som vid dödsfallet var folkbokförd på fastighet inom församlingen eller kommunen (§3). Det finns ytterligare specifikationer kring detta och specialfall som anges i paragrafen men som inte upprepas i denna rapport.

Huvudmannen ska, inom det egna förvaltningsområdet eller inom ett närbeläget förvaltningsområde, tillhandahålla särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Vid frågor som rör förvaltningen av begravningsplatsen bör församling som är huvudman samråda med och informera företrädare för dem inom förvaltningsområdet som inte tillhör något kristet trossamfund. Församlingen som har huvudmannansvaret ska även samråda med företrädare för andra trossamfund vid anläggning, utvidgning eller väsentlig ändring av en allmän begravningsplats. (§2) Det vill säga att vid vidare utredning, planering och projektering är det av stor vikt att kontakta företrädare för andra trossamfund i området för att fastställa och möta det behov som finns.

Rätten till gravsättning på en allmän begravningsplats ska därmed inte vara beroende av att den avlidne tillhörde visst

trossamfund. Det omfattar inte den rätten att gravsättning ska ske på en för trossamfundet särskilt anordnad gravplats. (§4). Vid utvidgning av en begravningsplats eller ny anläggning i ett område får marken eller fastigheten inte vara belastad av panträtt, nyttjanderätt, servitut eller andra rättigheter. Om det inte medför någon olägenhet, får området vara belastat av rättigheter av sådant slag som kan upplåtas enligt ledningsrättslagen (§10). En begravningsplats får inte utmätas och inte heller belastas med panträtt eller andra rättigheter som kan inskrivas enligt jordabalken. (§11)

I tidigare avsnitt har det redovisats olika typer av gravsättningar och hur ansvaret för dessa ser ut. En begravningsplats kan ses som uppbyggd av flera kistgravar som till stor del har olika förvaltare beroende på gravrätten. Gravrätten av en gravplats utövas av den som i gravboken eller gravregistret är antecknad som innehavare av gravrätten. Den som innehar gravrätten han ansvaret för att hålla gravplatsen i ordnat och värdigt skick (7 kap. §1–3). Gravrätten upplåtes i minst 15 år och högst 50 år, alternativt för alltid. En evig upplåtelse gäller endast om gravplatsen utgör en del av en allmän begravningsplats (7 kap. §5).

Gravrättsinnehavaren bestämmer gravordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur. Det vill säga att gravplatsen får förses med gravordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen eller gravplatsens belägenheter samt att den inte strider mot god gravkultur (7 kap § 25–26).

Upplåtaren, ofta genom kyrkogårds- eller begravningsplatsförvaltningen, får göra ändringar på gravplatsen, men bara om gravrättsinnehavaren medger. Ändringar som bedöms som nödvändiga för att tillgodose kraven för miljöskydd, hälsoskydd och arbetarskydd får genomföras, även om gravrättsinnehavaren motsätter sig ändringen. Skador måste förebyggas och vid akuta åtgärder ska gravrättsinnehavaren meddelas snarast (7 kap. §30–31).

Krematorium

Tredje kapitlet omfattar paragrafer som reglerar krematorier.

Sammanfattningsvis innebär det att krematorier endast får anordnas och hållas bara av den som innehar en allmän begravningsplats eller av en församling. De får likt begravningsplatser inte utmätas eller belastas med panträtt.

Efter kremering får stoft eller aska enbart gravsättas på allmän eller enskild begravningsplats. Regeringen kan, med länsstyrelsen som ansvarig beslutstagare, medge att askan får förfaras på annat sätt (5 kap. 5§). I Sverige är det omkring 4 % som sprider askan utanför begravningsplatser.

Vid kremering är det av stor vikt att metaller som inte förbränts vid kremering skiljs från askan efter stoftet och återvinns (5 kap. 6§).

Stoftet efter en avliden eller en dödfödd ska kremeras eller gravsättas snarast möjligt och senast en månad efter dödsfallet. (5 kap. 10§) Askan efter en avliden som har kremerats ska i Sverige gravsättas inom ett år från kremeringen. Huvudman för begravningsverksamheten eller innehavaren av krematoriet är den som förvarar askan, de kan även medge anstånd om gravsättning vid särskilda skäl. (5 kap. 11§). Krematoriet ska därmed anordnas med god förvaring av askor.

Beredskapsförberedelser

En församling som är huvudman för begravningsverksamheten ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för denna verksamhet under höjd beredskap. Bestämmelser om vilket ansvar kommuner har i detta sammanhang inom det civila försvaret finns i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Om Sverige är i krig, får stoftet efter en person vars död har orsakats av en krigsåtgärd eller en smittsam sjukdom gravsättas eller kremeras trots att vad som sägs i begravningslagen eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen inte kan iakttas (8 kap. §1-5).

Plan- och bygglagen (PBL 2010:900)

Plan- och byggförordningen (PBF 2011:338)

Bygglov krävs för att anordna, flytta eller väsentligt ändra en begravningsplats. Lovplikten gäller både inom och utanför

detaljplanlagt område. Med anordna menas anlägga någon form av begravningsplats. Att väsentligt ändra kan innebära att ändra storlek eller utformning på en befintlig begravningsplats. För att ändringen ska vara lovpliktig enligt PBL krävs att den är väsentlig. Förutom själva begravningsplatsen kan även byggnader, parkeringsplatser, murar eller andra åtgärder som behövs för begravningsplatsen kräva bygglov enligt PBF 6 kap. 1§. Kommunen kan i detaljplan eller områdesbestämmelse besluta att undanta krav från bygglov för att anordna, flytta eller väsentligt ändra en begravningsplats (PBL 9 kap. 7§).

Miljöbalken (1998:808)

Miljöbalken är den lagstiftning vars syfte är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl (1 kap. §1).

Vid anläggning av en begravningsplats eller ett krematorium är det av stor vikt att förslaget är förenligt med 2 och 3 kap. miljöbalken i det avseende att det inte medför skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller säkerhet. Det är av stor vikt att hitta ett område som kan anses vara lämpligt för ändamålet. Mark och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Det är därmed av stor vikt att val av plats samordnas med kommunen som ansvarar för översiktsplaneringen i kommunen enligt 2 kap. PBL.

Inom Sigtuna kommun finns gott om jordbruksmark som kan nyttjas för ändamålet. All jordbruksmark i Sverige är av nationellt intresse och skyddas enligt 3 kap. 4§ i miljöbalken. En miljöbedömning enligt miljöbalkens 6 kap. kommer behöva genomföras inför val av mark och plats för krematorium med en tydlig miljökonsekvensbeskrivning på det förslag som tas fram.

Miljöbalkens 4 kap. omfattar utpekade områden enligt riksintressen. Områden av riksintresse i Sigtuna kommun anges på nästa uppslag och definieras ytterligare i nästa kapitel. Ett område som är utpekad som riksintresse gäller att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön inte får medföra att områdets natur- och kulturvärden påtagligt skadas. Det

är därmed viktigt att ha en kännedom om vart riksintressen områden är belägna vid val av plats.

Delar av begravningsverksamheten definieras enligt miljöbalken som miljöfarlig verksamhet. Enligt miljöbalkens 9 kapitel avser det bland annat verksamhet som står för utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten. Med avloppsvatten avses bland annat det vatten som avleds från begravningsplatser. Men även vatten som används för kylning, som i krematorier.

Avledningen av vatten i syfte att avvattna en begravningsplats betraktas således som miljöfarlig verksamhet. De vanligaste riskerna som omnämns med vatten från begravningsplatser är riskerna med spridning av hälsovådliga patogena organismer. Riskerna för patogener från en begravningsplats gäller enbart för dräneringsvatten från kistbegravningar. Övrigt vatten som dagvatten eller dränering av byggnader har låga risker av eventuella patogener. En begravningsplats kan ses utgöra en hög risk då det begravs människor som kan ha avlidit av farliga sjukdomar. Om vi drabbas av en pandemi med hög smittorisik är det extra viktigt att tänka på hur stoftet ska tas om hand, om det är lämpligast med begravning eller kremation. Det är viktigt att uppmärksamma att det inte finns något känt fall under modern tid där patogener från en begravningsplats varit orsak till en större sjukdomsspridning.

En annan miljörisk gällande begravningsplatser är tungmetaller. Ibland förekommer det förhöjda halter av tungmetaller i vattnet från begravningsplatser. Detta är ofta kopplat till krematoriernas placering intill begravningsplatser. Men detta har avhjälpats successivt och krematorier är numera försedda med avancerade rökgasrening och ger ingen påverkan på begravningsplatserna. Dessutom har man infört regler för vad som får kremeras med den avlidne kroppen. Dock kan det fortsatt finnas tungmetaller i markerna runt ett krematorium från tidigare kremeringar som inte reglerades enligt nuvarande lagstiftning.

Risker med tungmetaller i vatten från en begravningsplats gäller för både dräneringsvatten och dagvatten. Men variationen är mycket olika för olika begravningsplatser och troligen finns det många begravningsplatser med mycket små halter av tungmetaller i det avledda vattnet.

Miljöfarlig verksamhet kräver tillstånd enligt miljöbalken. Det är länsstyrelserna som ansvarar för prövningen och ger tillstånd. Det är 12 av 21 länsstyrelser i Sverige som axlar ansvaret vilket innebär att vissa länsstyrelser även utför prövning för grannlän. Enligt miljöbalken måste verksamheter med stor miljöpåverkan, så som krematorier, ha tillstånd innan de får byggas eller ändras. Vid prövningen tar länsstyrelsen ställning till om bästa teknik kommer att användas och om effekterna på omgivningen och miljön kan accepteras. Tillståndet kopplas till villkor som reglerar utsläpp, buller, avfall, transporter och annan påverkan på omgivningen. Beslut om tillstånd fattas av en särskild miljöprövningsdelegation inom länsstyrelsen. Delegationen utses av regering och är en självständig beslutsfattare bestående av en jurist som ordförande, och en miljösekreterare.

Innan ansökan upprättas ska den som söker tillståndet samråda med prövningsägande hos länsstyrelsen och övriga prövningsägare, tillsynsmyndigheten, närboende och andra enskilda som särskilt berörs. Tillståndsprövningen regleras av miljöprövningsförfordningen (2013:251).

Sedan 2015 genomförs 100 procent av kremationerna i krematorier med komplett rökgasrening eller selenampull. Kartan på nästa sida redovisar förhållandet som gällde i mars 2023. Under 2022 har inget krematorium stängts. Det finns 58 krematorier i Sverige som drivs av totalt 57 begravningshuvudmän. Samtliga krematorier i landet har rökgasrening i någon form. Det stora flertalet, 49 stycken, har rökgasrening enligt pulvermetoden. Användningen av fossilfritt stödbränsle till krematorieugnarna fortsätter att öka. Under 2022 beräknas det att omkring 74 % av kremationer genomfördes med någon form av fossilfritt stödbränsle. Det innebär att utsläpp av fossil koldioxid från stödbränslet reducerats med cirka 57 %.

I större delen av södra och mellersta Sverige råder förbud mot markavvattnings och dispens krävs från länsstyrelsen. Markavvattnings är en vattenverksamhet och regleras i 11 kap. miljöbalken. De dräneringsåtgärder som krävs för att uppnå tillräckligt avstånd mellan kistgravar och grundvatten kan kräva dispens från förbudet.

Artskyddsförfordningen (2007:845) stöds av miljöbalkens 8 kap. den biologiska mångfalden inom området bör ses över innan

val av plats sker då detta kan påverka möjligheten att anlägga en begravningsplats eller ett krematorium.

Kulturmiljölagen (1988:950)

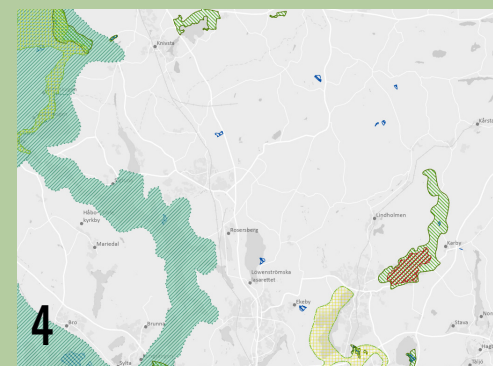
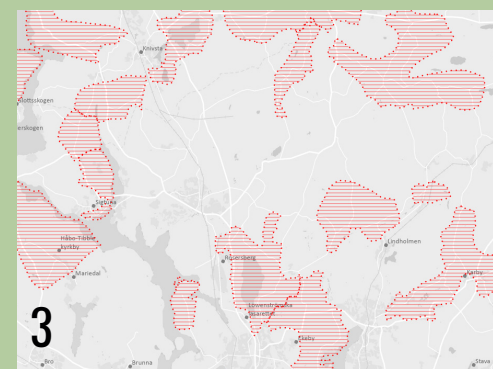
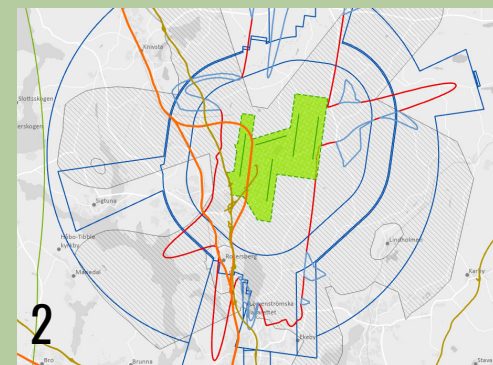
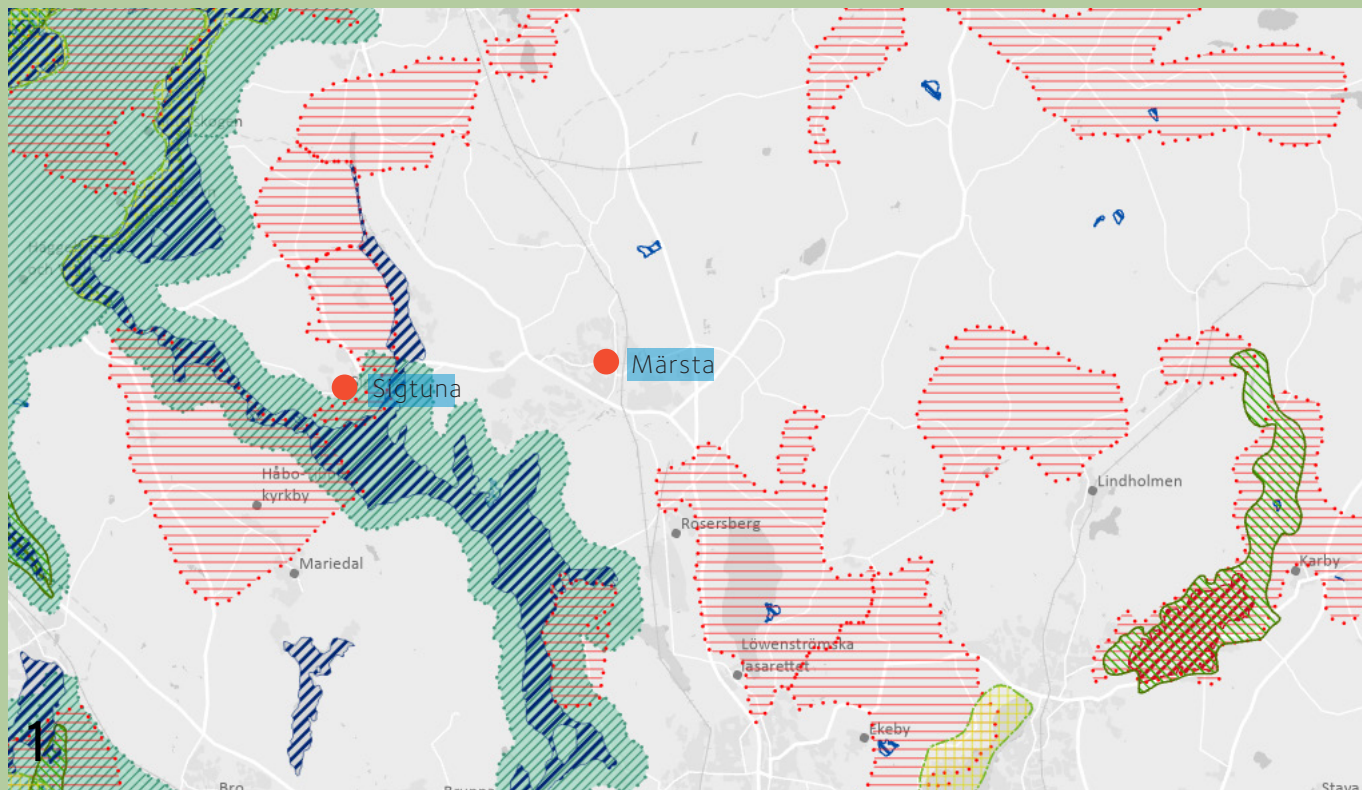
Kulturmiljölagen är den skyddande lagstiftning för kyrkliga kulturminnen. Detta omfattar kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser tillkomna före 1940. De ska vårdas underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller deras karaktär förvanskas.

Enligt kulturmiljölagen är en begravningsplats allmänna eller enskilda begravningsplatser såväl för Svenska kyrkan som för andra trossamfund som omfattas av 1 kap. 1 § i Begravningslagen. Begravningsplatser får inte på något sätt väsentligt ändras utan länsstyrelsen tillstånd. Om Märsta pastorat och Sigtuna församling väljer att utvidga en befintlig begravningsplats krävs tillstånd från länsstyrelsen.

Beroende på var man väljer att anlägga den nya begravningsplatsen kan det finnas kulturmiljö i anslutning till platsen. Då kan särskild utredning komma att behövas utifrån skyddet enligt kulturmiljölagen.

Jordförvärvslagen (1979:230)

Vid anläggning eller i anspråkstagande av jordbruksmark för annat ändamål krävs det förvärvstillstånd enligt jordförvärvslagen (1979:230). Ansökan som sker genom länsstyrelsen.

Riksstressen inom Sigtuna kommun

Markerade områden i kartan är utpekade riksstressen. De röda områdena omfattar riksstress för kulturmiljövården (3). De gröna och gula områdena omfattar riksstress för friluftslivet, rörligt friluftsliv och naturvård. Det stora mörkblå områdena i karta 1 är riksstress för yrkesfiske och omfattas av vattendrag. De blå området som specificerats i karta 4 samt det röda området på samma karta omfattar Natura 2000 område.

I karta 2 markeras riksstresset för kommunikation vilket omfattar E4:an och Arlanda.

ERFARENHET OCH SAMVERKAN

Berthåga krematorium

Följande text är en sammanställning från erfarenhetsintervjuer med Peter Berglund, kyrkogårdschef i Uppsala pastorat och Viktor Wadelius, PE teknik och arkitektur, projektledare för utbyggnaden. Redan 2000 lyfte Berthåga krematorium frågan gällande utveckling av det befintliga krematoriet och utredningen har varit i skarpt läge sedan 2016.

Enligt deras framtagna statistik når de sin maxkapacitet 2026. Målsättningen är att krematoriet ska stå färdigt tills dess och i oktober månad 2023 håller de på med systemhandling för renoveringen. Systemskedet innebär att de utreder vilka tekniska system och material som utgör de optimala lösningarna för projektets kravbild. Systemhandlingen övergår sedan till att ligga till grund för nästa skede, det vill säga bygghandlingen som kommer användas för upphandling av entreprenör. Förväntad byggstart 2024.

Planen är att utöka krematoriets kapacitet till tre ugnar och förbereda plats för ytterligare en ugn. Beslutet om hur många ugnar som ska tillkomma har beslutats utifrån upptagningsområde och statistik. Märsta pastorats och Sigtuna församlings avtal har tillkommit efter att planeringen inleddes vilket har utökat upptagningsområdet. I samband med detta var Berthåga tvunget att avsluta några avtal som fick övergå till Sandviken och Eskilstuna krematorium. Upptagningsområdet är därmed flytande.

Berthåga krematorium har räknat på en procentsats på 85 % kremationer, men ser att det troligtvis kommer öka till närmare 90 % kremation de kommande årtiondena. Men utifrån planeringen har de fastställt att de klarar sig på tre ugnar fram till 2070, och troligtvis ända in på 2120-talet.

Orsaken till att man redan nu förbereder plats för ytterligare ugn är att de har en kulturhistoriskt värdefull byggnad som inte får förvanskas. Detta gör att processen gällande utförandet är mer komplicerat. Av den anledningen görs

de antikvariska bedömningar redan nu för att simplificera ugnsutökningen senare. Efter den här utbyggnaden kommer Berthåga inte kunna utökas mer. Rekommendationen är att om Sigtuna-Märsta väljer att bygga ut bör de planera plats för möjliga framtida utökning redan nu.

Efter att Märsta pastorat och Sigtuna församling börjat undersöka frågan gällande anläggning krematorium har Berthåga räknat på ett scenario då delar av deras upptagningsområde förskjuts till Sigtuna-Märsta. Utifrån det ser de att de ändå är i behov av en tredje ugn redan 2036.

Vid val av teknisk utrustning har projektet tidigt upphandlat entreprenör som står för ugnstekniken. De har valt a MITAB som är en av de framstående entreprenörerna gällande krematorieteknisk utrustning med ett brett sortiment som ger dem möjlighet att leverera allt som normalt efterfrågas. Enligt Peter Berglund vinner MITAB mer och mer mark och konkurrerar ut andra krematorietekniska företag. Enligt Viktor Wadelius är den uppskattade kostnaden för en ugn runt 8,5 miljoner kronor.

En fördel är att fler i närområdet använder sig av samma ugnslieferantör för att kunna stötta varandra gällande drift- och underhåll samt vid personalbrist. En samverkan mellan krematorium skulle öka stabiliteten i kremationsverksamheten i regionen. Det är en rekommendation att vid nybyggnad tänka på det logistiska i byggnaden för byte av ugnar som behöver ske vart 25 år.

Utbyggnaden av Berthåga med tre ugnar har en budget på 120 miljoner kronor. Man kommer fortsätta ha samma miljö tillstånd då man nyttjar den befintliga skorstenen och ökar inte sin maxkapacitet inledningsvis.

Skövde krematorium

Information i följande avsnitt är hämtat från utredningar och programhandlingen för ett parallellt uppdrag gällande Skövdes

nya krematorium samt i samtal med kyrkogårdschefen Niclas Sjöberg.

Skövde krematorium och kapell togs i bruk 1962. Byggnaden är centralt belägen i tätorten och i början av 2000-talet uppstod behovet av att utöka krematoriet med ytterligare en ugn, större kylrum, lokal och bisättning. Detta var inte möjligt att lösa inom nuvarande lokaler och utrymme för tillbyggnad fanns inte. Av den anledningen var de tvungna att bygga ett nytt krematorium för att möta de krav som finns på begravningsverksamheten.

Svenska kyrkan i Skövde valde då att ta fram ett underlag som visar på de tekniska behoven och ytor som fanns. Efter det valde de att tillsammans med Sveriges Arkitekter utarbeta ett underlag för ett parallellt uppdrag. Parallellt uppdrag är en metod för att ta fram alternativa förslag till utförande av ett byggnadsprojekt. Man tar då hjälp av flera olika arkitekter som arbetar, ibland med öppen dialog med byggherren, parallellt med olika förslag till utformning. Efter en första process redovisar arkitekterna sina förslag så att byggherren sen har möjlighet att välja ut de bästa lösningarna. Parallellt uppdrag är ett alternativ till en arkitekttävling.

Niclas Sjöbergs upplevelse av att utlysa ett parallellt uppdrag var bra. Fyra arkitekter fick dela på uppgiften att ta fram förslaget vilket gjorde att de fick en bra kontakt med arkitekten i ett tidigt skede. Genom en delavstämning inom uppdraget kunde de granska och ge kritik till de framtagna förslagen innan de var helt satta. Samarbetet med att låta Sveriges Arkitekter leda arbetet med det parallella uppdraget var en trygg process. Uppdragets arvode på 200 000 kronor exklusive moms samt eventuella resekostnader till Skövde finansierades av begravningsavgiften.

Marken som valdes för det nya krematoriet var kommunal mark som örönmärkts av kommunen på 1980-talet för möjligt begravningsmark. Den del av marken som krematoriet kommer stå på köptes av Svenska kyrkan och resterande mark, för begravningsplats, står på ett arrendavtal med kommunen.

Budgeten som anges i programhandlingen för uppdraget är 40-45 miljoner kronor för byggnaden och 30 miljoner kronor för kremationsteknik, ugnar och kylrum.

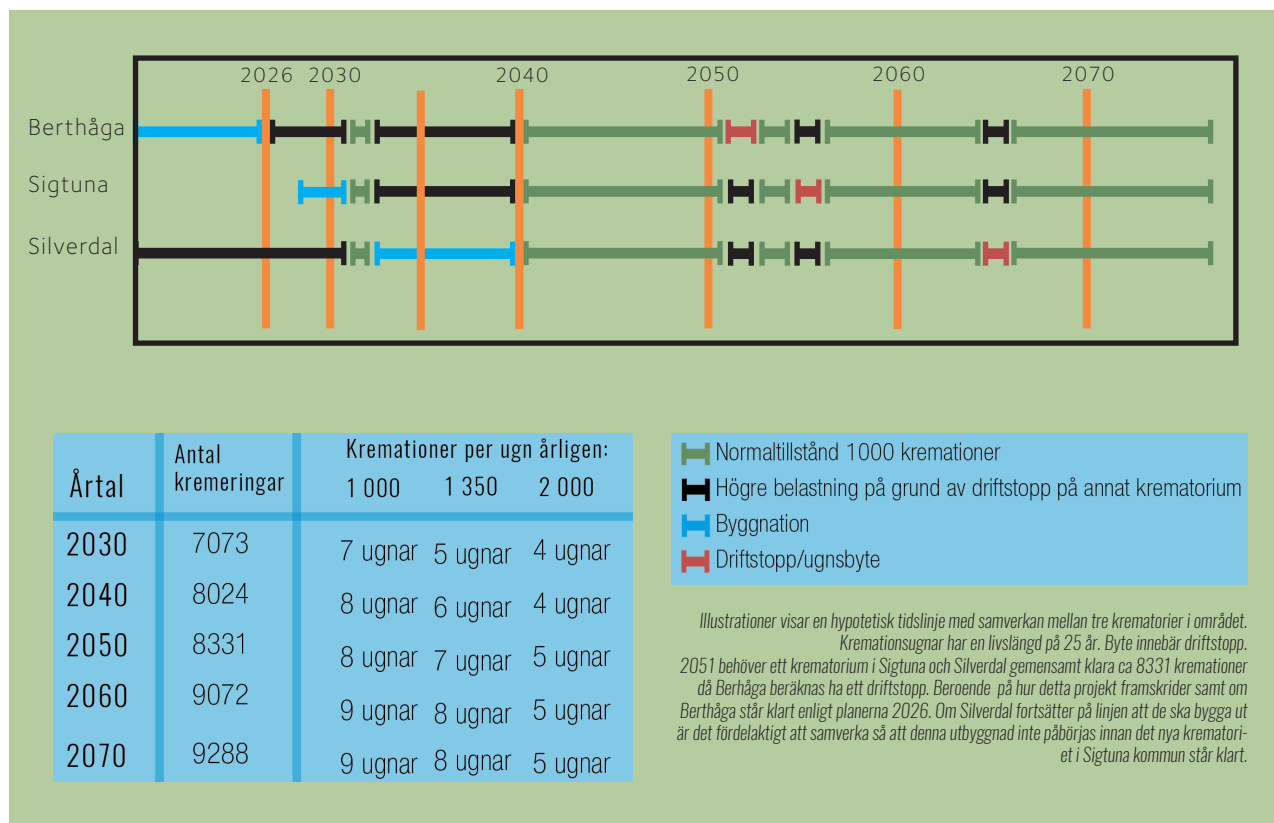
Samverkan

Det finns en tydligt brist på långsiktighet gällande krematorier norr om Stockholm. Likt Märsta pastorat och Sigtuna församling fick erfara finns det en hög risk med att förlora möjligheten till kremation vid det kontrakterade krematoriet. Den tidigare visade statistiken och prognoserna visar på att det långsiktigt är en brist på krematoriekapaciteten i området. För att skapa ett mer stabilt läge har pastoratet och församlingen, som tidigare nämnts, inlett en samverkan tillsammans med Sollentuna församling (Silverdals krematorium) och Uppsala pastorat (Berthåga krematorium). På så vis kan de olika organisationerna tillsammans verka för att upprätthålla sina ansvar som huvudmän.

Berthåga krematorium håller på att utvidgas med ytterligare ugnar och Silverdals krematorium kommer troligtvis inom 2020-talet komplettera med ytterligare en ugn. Genom att samverka kan verksamheterna stötta varandra när utbyggnaderna sker samt om det blir driftstopp i några av ugnarna. Genom att räkna på en snitt på 1000 kremationer per ugn per år på samtliga ugnar inom det tidigare angivna upptagningsområdet kan skapas en långsiktig och hållbar frekvens framåt. Genom att planera för möjligheten att utvidga ett eventuellt krematorium inom Sigtuna kommun med upp till fyra ugnar är kremationskapaciteten i området säkerställt de kommande 100-150 åren med viss utbyggnad.

Tidslinjen visar hur det kan komma att se ut vid en samverkan. Genom att höja frekvensen av kremationer, till en fortsatt hållbar nivå på två av krematorium kan de ta över medan det tredje stängs ner för driftstopp eller ugnbyte.

Om det nya krematoriebygget kommer igång inom en snar framtid kan de hjälpa till vid ett eventuellt stopp när Silverdal bygger ut. Tidslinjen är hypotetiskt framtagna och är endast en illustration på hur det kan se ut. Avgörande är färdigställande av de olika pågående processerna för det tre huvudmännen.

DELMOMENT 3: LOKALISERING

LOKALISERING

Kommande kapitel är en redovisning av det inledande arbetet som gjorts för att lokalisera en plats inom kommunen som kan tillgodose behovet och uppfylla kraven. Delmoment 3 inleddes med en studie av de styrdokument som finns inom kommunen som kan ge indikationer på områden som kan vara möjliga. Efter att kontakt upprättats med stadsbyggnadskontoret i Sigtuna kommun har processen ändrats något. Av den anledningen är detta endast ett första steg i att lokalisera en plats samt redovisning av nästa steg i processen.

Sigtuna kommun

Sigtuna kommun är belägen i Stockholm län och dess centralort är Märsta. Den näst största tätorten efter Märsta är Sigtuna. Kommunen är belägen inom landskapet Uppland vid Mälarens östra strand. Kommunen gränsar till Norrtälje, Vallentuna, Upplands Väsby, Upplands-bro, Håbo och Knivsta kommun. De sistnämnda är båda belägna utanför länsgränsen i Uppsala län. Kommunen har en folkmängd på 52 341 invånare på en yta av 350,26 kvadratkilometer.

Sigtuna, Märsta och Rosersberg är koncentrationen av bebyggelse och befolkning i kommunen. Men den största delen av kommunens yta består av landsbygd med ett levande odlings- och kulturlandskap. Kommunen har ett utbrett kulturlandskap med höga naturvärden som är både en viktig resurs för hela länet och något att beakta vid utveckling.

Sigtuna kommuns översiktsplan

Översiktsplan 2022 är ett viktigt strategiskt verktyg som pekar ut riktningen för hur kommunen genom

samhällsbyggande och planering ska utvecklas långsiktigt på ett hållbart sätt. Sigtuna kommuns översiktsplan har ett tidsperspektiv som sträcker sig fram till 2035. Planen är en vägledning för hur mark- och vattenområden och bebyggd miljö ska användas, utvecklas och bevaras i framtiden. Den anger prioriteringar och förutsättningar för fortsatt detaljplanering och andra beslut som rör fysisk planering. Den berättar också hur kommunen tillgodoser riksintressen och hur gällande miljökvalitetsnormer följs. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men väger tungt i framtida beslut varför det är av stor vikt att se över planen för utveckling av en ny eller utvidgande av begravningsplats. Översiktsplanen har en grund i bland annat Agenda 2030, Sveriges miljökvalitetsmål och den regionala utvecklingsplanen i Stockholm. Översiktsplanen utgår från de globala målen i Agenda 2030 och preciserar ett antal lokala hållbarhetsmål för den fysiska planeringen.

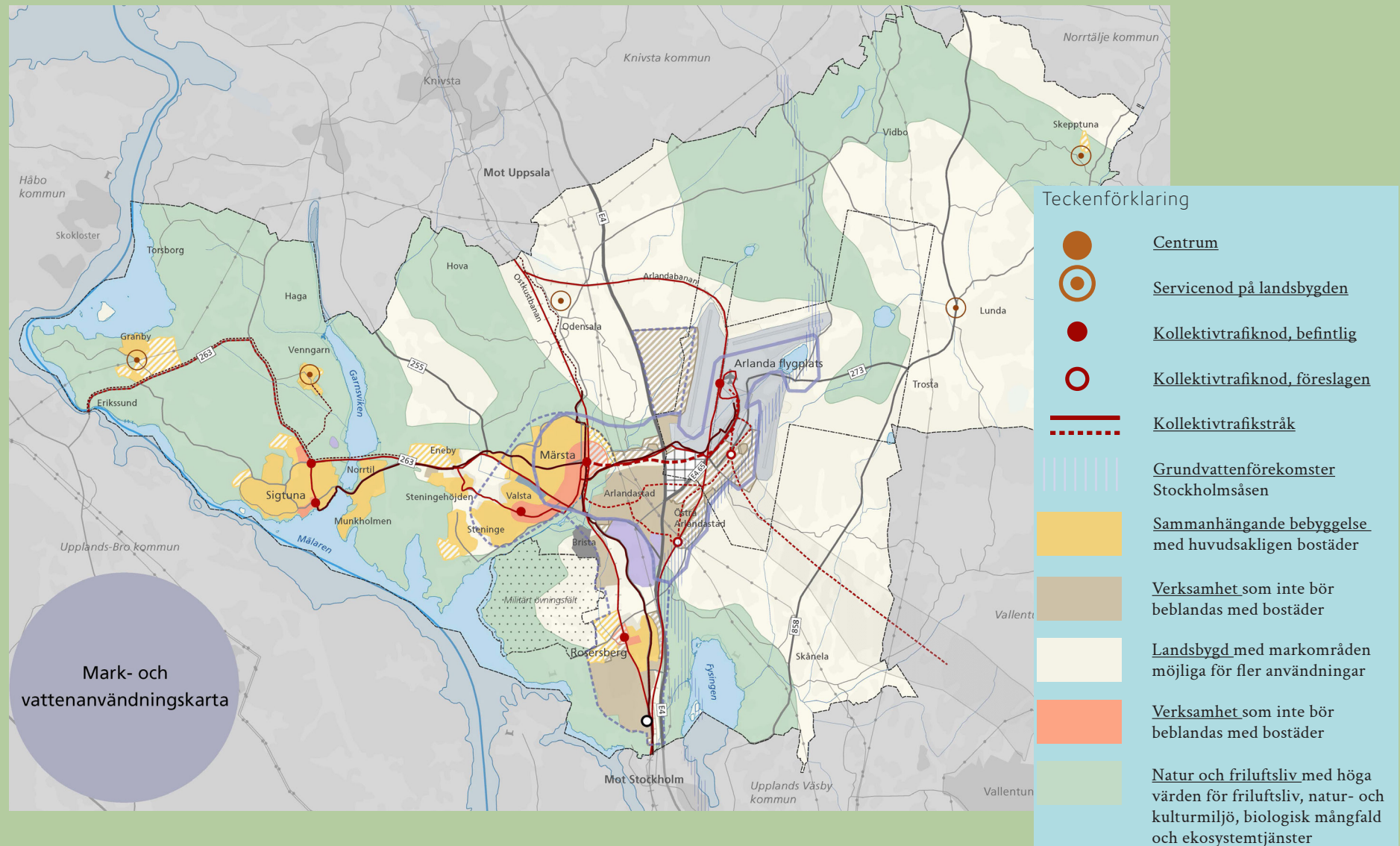
För denna förstudie är det intressant att se om översiktsplanen har utrymme för en ny begravningsplats eller utvidgad begravningsplats i åtanke. Detta är inte fallet. I kommande bild visas grunddragen för användningen av mark- och vattenområden i kommunen. De områden som är markerade med en randig yta är markområden som visar på ändrad markanvändning. Det är där översiktsplanen föreslår ny exploatering eller omvandling av ett redan bebyggt område som ska utredas i detaljplan. Intressanta områden för förstudien är bruna områden. De anger att området ska omfattas av verksamheter som inte bör blandas med bostäder. Andra områden som är av intresse är de ljusa som indikerar landsbygd som är möjlig för flera användningar. Sista området som är av intresse är de orangea som anger mångfunktionell bebyggelse. Detta är med fokus på bostadsbebyggelse med olika servicefunktioner.

Det är även av vikt att en begravningsplats och krematorium har goda kommunikationer, vilket gör det viktigt att se var kommunen har kommunikationssatsningar. De röda punkterna är en kollektivtrafiknod och de röda ringarna är föreslagna nod för kollektivtrafiken. Det finns inga föreslagna kollektivtrafiknoder på landsbygden utan de är i anslutning till Arlandastad. För en bra kommunikation till begravningsplats och krematorium kan man se till de röda sträckningarna som anger kollektivtrafikstråk och de streckade linjerna som

anger de huvudsakliga strukturbildande stråken för kollektivtrafik. Vad man kan se där är att Haga kyrka har närhet till ett sådant stråk utifrån landsbygdskyrkorna.

Stockholmsåsen löper genom kommunen och dess funktion som grundvattenförekomst ska värnas vid utveckling. Detta gör kommunen genom att ställa krav på dagvattenreningen och avledningen av förorenat dagvatten på och längs åsen. Kraven kan därmed höjas för dagvattenhanteringen om man väljer en plats i anslutning till åsen, varför detta inte rekommenderas som en alternativ plats för anläggning av begravningsplats eller krematorium.

Översiktsplanen anger en utbyggnadsinriktning som sträcker sig mellan Sigtuna och Märsta/Arlanda längs med väg 263. Där anser de att bebyggelsen lämpligen bör expandera. Inriktningen stärker bland annat möjligheten till kollektiv pendling. Eftersom utbyggnadsinriktningen ligger i samband med ett centralt kommunikationsstråk kan det vara lämpligt att hitta en plats med goda kommunikationer utifrån denna delen. Man bör ha i åtanke att den östra sidan av kommunen, Lunda, Skepptuna och Vidbo har mindre utvecklingsbehov och är därmed ett område som kanske inte konkurrerar med andra intressen förutom landsbygd och jordbruksmark.

OMFATTNING

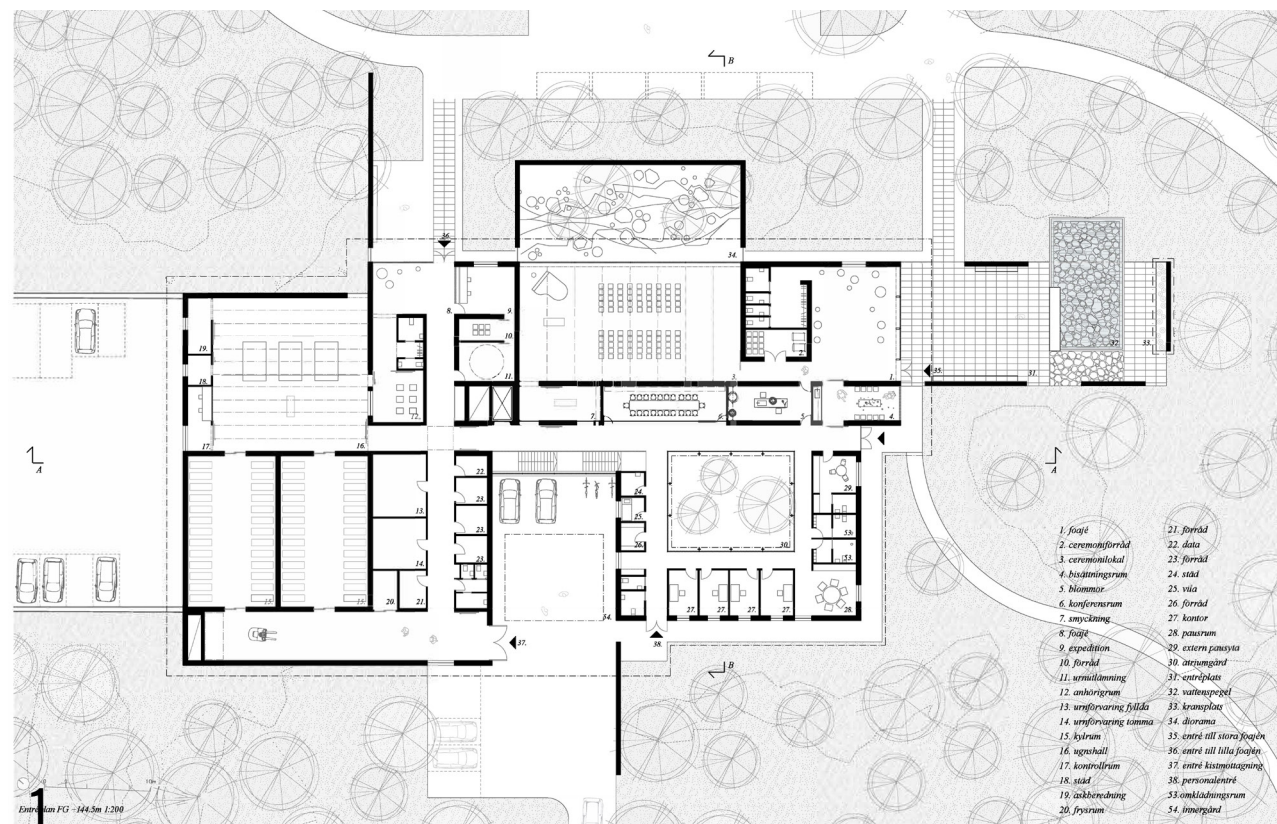
För att finna en lämplig plats har en uppskattad omfattning tagits fram av Caroline Trolle Arkitektkontor AB. Följande avsnitt är en sammanställning av det arbetet.

Den uppskattade ytan för ett nytt krematorium med omkringliggande funktioner för Märsta pastorat och Sigtuna församling har utretts utifrån en jämförelse. Utifrån tidigare behovsanalys är det fastställt att rekommendationen är att inledningsvis upprätta ett krematorium med två krematorieugnar men att även tillskapa utrymme i den nya byggnaden för möjliggöra utvidgning till totalt fyra krematorieugnar. I uppskattningen har arkitekt Caroline Trolle urskiljt vad som är verksamhetsyta och publik yta. Verksamhetsyta definieras som den yta som behövs för att driva verksamheten så som ugnshall, bisättningsrum, mottagning för kistor, tekniska utrymmen, personalutrymmen mm. Även personalutrymmen ingår i detta så som kontorsdel. Den publika delen består av ett eventuellt kapell/ceremonilokal, visningsrum, foajé och besökstoiletter mm. Omfattningen av detta utrymme har inte utretts i tidigare avsnitt men det finns en rekommendation att dessa ska finnas i den nya byggnaden dock inte hur många lokalen ska kunna hålla. För att ta fram den uppskattade ytan har Caroline Trolle använt två referensprojekt som underlag. Det ena är Berthåga krematorium i Uppsala och det andra är Skövde krematorium i Skövde.

Dessa två krematorium skiljer sig något i utförande men är en i grunden en god jämförelse för att få en uppfattning av storleken som kan komma att krävas, utan att mer ingående programhandling tas fram.

Berthåga krematorium

Berthåga krematorium uppfördes ursprungligen 1965 med två krematorieugnar. Under de senaste åren har Berthåga utrett möjligheten av en tillbyggnad av det befintliga krematoriet för att utöka med ytterligare två ugnar samt en större

bisättningsyta. Den publika delen består av två mindre kapell och mottagning av anhöriga och är den ursprungliga omfattningen från 1965. Verksamhetsdelarna med ugnar, teknik och kontorsdel är om/tillbyggd och håller vid skrivande stund på att utökas ytterligare. Arkitekter för projektet är A-sidan arkitekter och tillgrund för denna jämförelse ligger systemhandlingen från 2023.

Skövde krematorium

Svenska kyrkan i Skövde håller på att uppföra ett helt nytt krematorium då det befintliga krematoriet med två ugnar inte har möjlighet till att byggas ut. Det nya krematoriet har en plats för tre krematorieugnar, verksamhetsdel med teknik

och kontor samt en publik del med expedition, ett större ceremonirum och utrymme för anhöriga. Enligt tidigare redovisning genomfördes en förstudie som resulterade i ett parallellt uppdrag där fyra arkitektkontor var inbjudna att ta fram förslag för det nya krematoriet, av de fyra förslagen gick White arkitekter vidare och har tagit fram handlingar till projektet. Programhandlingen (2021) från White arkitekter har legat till underlag för jämförelsen av Caroline Trolle Arkitektkontor AB.

På kommande sidor redovisas Caroline Trolles sammanställning av de båda krematoriernas ytor.

1. Utsnitt ur White arkitekters programhandling för Skövde krematorium.

JÄMFÖRANDE SAMMANSTÄLLNING AV YTOR - KREMATORIUM 4 UGNAR
INFÖR PROGRAMHANDLING SIGTUNA - MÄRSTA PASTORAT

2023-11-13 CTARK

EXEMPEL: BERTHÅGA KREMATORIUM (systemhandling)			EXEMPEL: SKÖVDE NYA KREMATORIUM (Programhandling) <u>OBS! 3 UGNAR</u>		
RUMSFUNKTION	VERKSAMHET (m2)	PUBLIK DEL (m2)	RUMSFUNKTION	VERKSAMHET (m2)	PUBLIK DEL (m2)
<u>KÄLLARPLAN</u>			<u>KÄLLARPLAN</u>		
Rökgasreningsrum	270		Ugnsteknikrum	200	
Fläktrum	25		Fläktrum	110	
Reservkraftaggregat	15		Dieselaggregatrum	15	
Tankrum	25		Tankrum	15	
Rökgasfläktrum	30		Processfläktrum	90	
Installationsutrymme	75		Kylcentral	110	
Installationsutrymme	65				
Installationsgång	20				
Elrum	15		Elrum	10	
Elcentral/Larm	15		Elcentral	5	
Undercentral	35		Fjärrvärme/Undercentral	30	
Fläktrum	75				
Förråd/WC/Städ	40		Förråd/WC/Städ	50	
Smyckningsrum	30				
Bisättningsrum (60 pl)	140				
Uppställningsyta	35				
Verkstad	40		Verkstad	30	
Hiss/hissmaskinrum	25				
Fördelningsrum el	20		Soprum	35	
Bisättningsrum/reserv	80		Garage	75	
Tvättstuga	35		Garage		670
Kommunikationsyta (ca)	150		Kommunikationsytor	150	
Total LOA (Källarplan)	1260		Total LOA (Källarplan)	925	670
Total BTA (Källarplan)	1600		Total BTA (Källarplan)	1170	

EXEMPEL: BERTHÅGA KREMATORIUM (systemhandling)			EXEMPEL: SKÖVDE NYA KREMATORIUM (Programhandling)		
RUMSFUNKTION	VERKSAMHET (m2)	PUBLIK DEL (m2)	RUMSFUNKTION	VERKSAMHET (m2)	PUBLIK DEL (m2)
<u>MARKPLAN</u>					
Bisättningsrum (129 pl)	255		Bisättningsrum(antal?)	220	
Askberedning	35		Askberedning	10	
Kontrollrum	20		Kontrollrum	15	
Urnkammare	25		Urnförvaring	50	
Soprum	20		Frysrum	10	
Truckladdning	20				
Mottagning kistor	40				
Hiss	30		Hiss	10	
Ugnhall (4 st)	225		Ugnhall (3 st)	200	
Visningsrum	15		Anhörigrum	20	
Urnutlämning	15		Urnutlämning	20	
Väntrum/KPR	35		Väntrum/KPR	30	
Vindfång	15		Entré kistmottagning	75	
RWC/WC/Städ	15		RWC/WC/Städ	10	
Väntrum	20		Expedition	20	
Kontor (5 st)	50		Kontor (4 st)	50	
Kopiering/post	15		Förråd/städ (totalt)	45	
Pausutrymme (int)	35		Pausutrymme (int)	30	
Konferensrum	15		Konferensrum	40	
Pausutrymme (ext)	20		Pausutrymme (ext)	15	
WC	5		WC	25	
Verkstad	15		Vilrum	5	
Hiss	10				
Omklädning 2 st	75		Omklädning 2 st	15	
Kommunikation	155		Kommunikation	125	
Kapell 1		75	Kapell		200
Sakristia		10	Kapellförråd		15
WC/Städ		10	WC/RWC/KPR		40
Uppställningsyta		15	Smyckningsrum		15

EXEMPEL: BERTHÅGA KREMATORIUM (systemhandling)			EXEMPEL: SKÖVDE NYA KREMATORIUM (Programhandling)		
RUMSFUNKTION	VERKSAMHET (m2)	PUBLIK DEL (m2)	RUMSFUNKTION	VERKSAMHET (m2)	PUBLIK DEL (m2)
Väntrum 1		100	Väntrum/foajé		80
Hall/KPR 1		40	Visningsrum		25
RWC/WC		10	Blomrum		25
KPR 2		10	Diorama		180
Väntrum 2		40			
Kapell 2		130			
Sakristia		10			
Samtalsrum		20			
FRD		5			
Kommunikation		60	Kommunikation		140
Total LOA markplan verks	1180		Total LOA markplan verks	1040	
Total LOA markplan publik del		535	Total LOA markplan publik del		720
TOTAL LOA MARKPLAN	1715		TOTAL LOA MARKPLAN	1760	
TOTAL BTA MARKPLAN	2100		TOTAL BTA MARKPLAN	2030	
TOTAL LOA HELA BYGGNADEN		2975	TOTAL LOA HELA BYGGNADEN		2685
TOTAL BTA HELA BYGGNADEN		3800	TOTAL BTA HELA BYGGNADEN		3200

Resultatet på jämförelsen

Berthåga krematorium med fyra ugnar har en total LOA på 2975 kvm och en BTA på ca 3800 kvm. Skövde krematorium har en total LOA på ca 2685 kvm och en BTA på 3200 kvm.

Att bygga om och bygga till ett krematorium, vilket är gällande för Berthåga krematorium, kräver oftast mer LOA/BTA då man behöver ta hänsyn till de befintliga strukturerna och logistiken.

LOA Står för lokalarean för utrymmen inrättade för annat ändamål än boende och byggnadens drift och allmänna kommunikationer. BTA är bruttoarean och är summan av alla

våningsplans area och begränsas av de omslutande byggnadsdelarnas utsida. I bruttoarean räknas eventuella mellanvåningar, så som entrésolplan och öppningar i bjälklag.

Utifrån detta resultat kan man fastställa att ett nytt krematorium i den omfattning som rekommenderas av behovsanalysen med möjlighet till fyra ugnar att byggnaden kan komma att bli mellan 3200-3800 kvm BTA. Denna storlek är endast en uppskattning och med vidare utredning verksamhetsbehovet kan BTA fastställas vid projektering.

Markbehov för krematoriet

Ett krematorium kräver en bra logistisk yta med in och

utfarter för transporter samt avlastning av kistor. För att få en trivsamt miljö för ceremonilokalens välbefinnande bör krematoriet omges av grönska för att ta bort en eventuell industriell karaktär. Berthåga krematorium är beläget på en större begravningsplats, men utifrån dess närområde och de transportvägar som omger byggnaden kan marken uppskattas till ca 2,3 hektar. Markytorna runt det nya krematoriet i Skövde uppskattas till ca 3 hektar.

Tillsammans med en eventuell begravningsplats för beredskap med ett långsiktigt och hållbar utveckling på bör lokalseringen av mark omfatta ca 5-7 hektar mark.

Påbörjad lokalisering

Under 2023 har Märsta pastorat och Sigtuna församling inlett samtal med Sigtuna kommun för att finna en bättre lämpad mark för beredskap samt en plats för att anlägga ett krematorium inom kommungränserna. Platsen är tänkt att vigas till gravsättning och askspredning i både freds- och kristid. Då beredskapsfrågan även är en kommunal fråga bedöms det vara ett allmänt intresse för Sigtuna kommun att tillgodose behovet av mark i beredskapssyfte.

Kommunen har i samtal uppgett en önskan att beredskapsmark och krematorium ska etableras på en och samma plats. Genom att utreda dessa frågor tillsammans, med ett fokus på beredskap, kan ärendet öronmärkas som allmänt intresse enligt plan- och bygglagen. På så vis kan frågan drivas internt hos stadsbyggnadskontoret i Sigtuna kommun vilket innebär en snabbare och mer ekonomiskt fördelaktig utredning för Märsta pastorat och Sigtuna kommun.

Genom förstudien som gjorts har en önskan framlagts till kommunen att marken ska ha goda kommunikationer med anslutning till en av de större huvudlederna genom Märsta med anslutning till E4:an. På så vis kan marken och krematoriet på enkelt sätt nås av alla inom församlingarnas gränser.

Vid höga dödstal kommer kraven på muslimska gravplatser att öka. Idag finns mark inom Sigtuna kommuns gränser som är vigd åt begravingar inom islam. Under 2024 ämnar Märsta pastorat utreda möjligheten att komplettera Husby-Ärlinghundras anläggning med en toalett och ett tvagningsrum för muslimer. I ett förberedande syfte kan utredningen sammanställa ett förberedande behov för muslimsk begraving. Det planerade beredskapslagret kan kompletteras med tvåll för tvagnings samt sömlösa bomullstyger för att kunna genomföra begravningsceremonin.

NÄSTA STEG

Det tredje delmomentet har inletts för att lokalisera en plats för att tillskapa mark till både begravningsplats i beredskap samt för anläggning av krematorium. Då marken inte finns inom Märsta pastorat eller Sigtuna församlings ägo behöver den finnas av Sigtuna kommun för ett möjligt förvärv. Det första steget har inletts genom att lyfta frågan med Sigtuna kommuns samhällsbyggnadskontor.

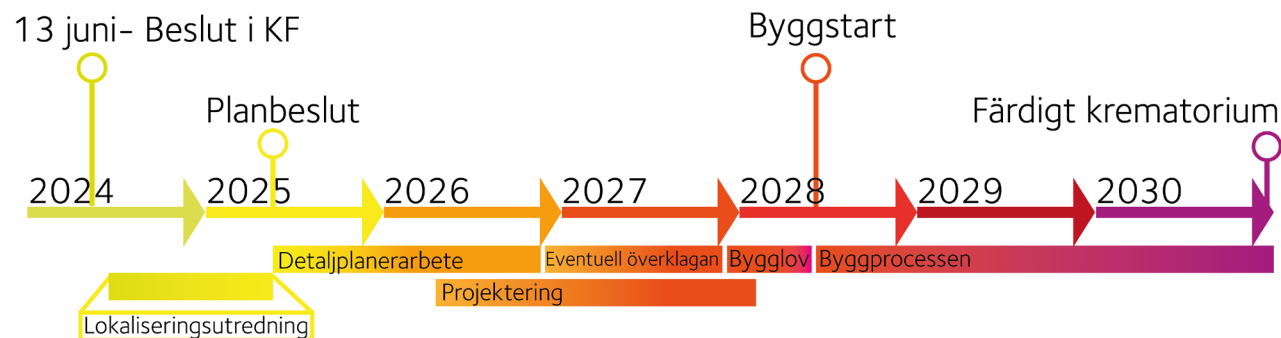
Samhällsbyggnadskontoret har under flera år diskuterat frågan huruvida begravningsmark ska anges i översiktsplanen. Då förstudien om fattar tre olika delar, begravningsmark i beredskap, krematorium och en beredskapsplan var samtliga delar aktuella för kommunen att bli insatta i.

En samverkan har inletts med kommunen i samtliga fokusområden. I samband med ett första möte med Sigtuna kommun fastställdes det att det gemensamma intresset är beredskap. Kommunen har en central roll i kommunens beredskap och är en samverkande del av krishantering. De har ett intresse i att samtliga nödvändiga verksamheter kan upprätthållas under en eventuell kris.

Utifrån ett allmänt intresse av beredskap har frågan lyfts till politiken för att en utredning skall tillsättas i kommunens mål och budget 2025. Det innebär att en lokaliseringsutredning kommer inledas så fort ett godkännande om uppdraget har antagits i budgeten.

Tidslinjen visar en hypotetisk och optimistisk tidslinje för hur den kommande processen ser ut.

Det första steget är att kyrkofullmäktige fattar ett beslut om att

gå vidare i utredningen mot målet att anlägga ett krematorium och ny begravningsplats.

Arbetsutskottet föreslår kyrkorådet att besluta att föreslå kyrkofullmäktige...

...att som ett inriktningsbeslut bygga ett krematorium, i Märsta pastorat, med utrymme och tillstånd för 4 ugnar som inledningsvis förses med 2 ugnar,
 ...att uppdra åt budgetberedningen att 2025 reservera medel för inledande projektering och planbesked,
 ...att den totala indikativa kostnaden för att bygga bedöms till ca 300.000.000 kr genom finansiering av begravningsavgift.

I samverkan med Märsta pastorat och Sigtuna församling genomförs en lokaliseringsutredning vilket innebär att samhällsbyggnadskontoret går igenom befintliga marker både inom kommunens ägande men även privat ägande för att lokalisera en plats som utifrån kommunens mark- och vattenanvändning är mest lämplig för ändamålet. Lokaliseringsutredningen tar ett par månader och förväntas, om uppdraget antas i mål- och budget att vara färdig under våren 2025. Utredningen kan ha flera utfall, antingen en specifik plats som anses mest lämpad eller två platser som alternativ. Kommunen hjälper sedan till med att förvärva marken.

Efter att marken förvärvats fattas ett planbeslut som innebär

att kommunen fattat ett beslut om att inleda planläggning. Då inleds delen som kallas för detaljplanearbete. En detaljplan bestämmer hur ett område får utformas. Under detta arbete fastställs de behov som finns, omfattning av markerna, utformning och användningsområde. När detaljplanen börjar ta form kan projektering inledas. Efter att detaljplanen är helt färdig och har vunnit laga kraft kan bygglov sökas. Efter beviljat bygglov kan byggprocessen inledas.

Om samtliga delar flyter på bra kan ett bygge inledas under 2028 som tidigast och då kan krematoriet stå färdigt tidigast 2030.

SLUTSATS

Det är fortsatt viktigt att Märsta pastorat och Sigtuna församling verkar för att tillsammans anlägga ett krematorium inom Sigtuna kommun. Arbetet bör fortsatt ske tillsammans med Uppsala pastorat och Sollentuna församling för att stärka hållbarheten i regionens krematorieverksamhet.

Om Märsta pastorat och Sigtuna församling beslutar att anlägga ett nytt krematorium bör det inledningsvis omfatta två ugnar. Man ska även bygga anläggningen på ett sådant sätt att pastoratet och församlingen inom 50 år, vid behov, kan komplettera med ytterligare ugnar. Ytan bör ge utrymme för totalt fyra ugnar, på så sätt har man stärkt verksamheten de kommande 100-150 åren.

Kommunen har visat en önskan på att ett eventuellt krematorium ska anläggas i anslutning till en begravningsplats i beredskapssyfte. I planeringen ska mark hänges åt begraving inom andra trossamfund samt möjlighet till borgliga begravingar. Marken som finnes ska ha goda kommunikationer för att underlätta transporter och besök. Trots att Märsta pastorat och Sigtuna församling har tillgång till mark i beredskap vid Husby-Ärlinghundra kan det vara en god investering att anlägga en nya begravningsplats i freds-och kristid som har bättre kommunikation.

Genom att investera i 5-7 hektar mark är begravningsverksamheten säkrad för väldigt lång tid i både freds- och kristid.

KÄLLOR

Lagrum

Begravningslagen (1990:1144)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/begravningslag-19901144_sfs-1990-1144/

Jordförvärvslagen (1979:230)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/jordforvarvslag-1979230_sfs-1979-230/

Kulturmiljölagen (1988:950)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kulturmiljolag-1988950_sfs-1988-950/

Miljöbalken (1998:808)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/

Plan- och bygglagen (PBL 2010:900)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan-och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/

Plan- och byggförordningen (PBF 2011:338)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan-och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/

Utredningar

Begrepp i begravningsverksamheten

<https://skkf.se/aktuellt/begrepp-i-begravningsverksamheten-2023-reder-ut-begreppen/>

Den framtida krematorieverksamheten, Krematorieutredningen 2017

https://skkf.se/page_categories/utredningar/

En studie av Krematorieverksamheten i Stockholms Län

<https://skkf.se/aktuellt/en-studie-av-krematorieverksamheten-i-stockholms-lan/>

Svenska kyrkan

